

Concept deelverslag van het verhandelde in de Statencommissie Economie en Samenleving (ESA)

van 22-11-2024

betreffende Statenvoorstel inzake Uitvoeringsprogramma Limburgse taal Same veur 't Limburgs 2025-2027

Statenkenmerk

G-24-038

Maastricht

22-11-2024

De voorzitter: Dames en heren, we zijn aangekomen bij agendapunt 12. Ik heb zojuist even overleg gehad met een aantal mensen, gezien het tijdstip en de agendapunten die nog op de agenda staan. En gezien de aanwezigheid van één Gedeputeerde, zie ik nu, is het wellicht wenselijk dat we ons even na dit agendapunt beraden wat we met de twee sonderende stukken daarna doen, gezien de tijd. Want dat heeft volgens de betrokken GS-leden misschien consequenties, en het heeft misschien ook consequenties voor degenen die nog aan moeten reizen naar Maastricht. Dus ik stel voor dat we dan na dit agendapunt even met elkaar bespreken hoe we verder gaan vanavond. Dat gezegd hebbende zijn we aangekomen bij agendapunt 12.1, het Statenvoorstel inzake Uitvoeringsprogramma Limburgse taal Same veur 't Limburgs 2025-2027, volgens de brief van GS van 5 november jongleden. Mevrouw Emma Fuchs van Bureau Berenschot is aangeschoven en zij zal, waar nodig, onze Gedeputeerde ondersteunen bij technische vragen. Het agendapunt bespreken we in twee termijnen, met een voorgestelde spreektijd van maximaal vijf minuten per fractie in de eerste termijn. Daarna krijgt de Gedeputeerde maximaal 37 minuten het woord, nadat uw commissie heeft gesproken. En ik stel voor dat ik in dit geval even links vooraan begin met mevrouw Jetten van GroenLinks.

Mevrouw Jetten (GroenLinks): Dank u wel, voorzitter. Ik schrik daar even van.

Voorzitter: Welkom.

Mevrouw Jetten (GroenLinks): Welkom. Ik denk dat de Gedeputeerde vandaag een makkie aan GroenLinks heeft. Bij een eerdere bijdrage over deel II en deel III en veur 't Limburgs heb ik al gezegd dat het een hoofd-hartbeslissing was. En ik heb het gevoel dat met deze notitie het hoofd en het hart wel eens samen zouden kunnen komen. En dat geeft hoop en vertrouwen en daarom stemmen wij ook als GroenLinks van harte in om extra in te zetten op spoor A, om extra in te zetten op deel II. En we zijn het eens met de extra ondersteuning op projecten gericht op jeugd, kinderopvang en onderwijs, een bewustwordingscampagne, kennisontwikkeling en het Hoes veur 't Limburgs. Daarbij willen wij twee dingen benadrukken. En die zit er wel in, maar hij zou wat ons betreft er sterker in mogen, ook bij die kennisontwikkeling en bij die bewustwordingscampagne. Wat ons betreft begint het ook bij de ouders, en moeten ouders zich er enorm bewust van zijn wat de ongelooflijke meerwaarde is om hun kinderen in het dialect op te voeden. En ik zie het heel veel om mij heen dat ouders Nederlands gaan praten met hun kinderen en dat is doodzonde. Dus daar zou wat ons betreft extra op ingezet mogen worden. En wat betreft Hoes veur 't Limburgs, ook daar zijn we het helemaal mee eens. Maar waar we wel bang voor zijn, en ik weet niet of die angst terecht is, is hoe zit het dan met de overhead bij een eigen rechtspersoonlijkheid? Want wat we niet willen, wat we echt willen voorkomen is dat daar heel veel geld naartoe gaat. En dat waren eigenlijk de enige twee opmerkingen, dus tot zover voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel. Dan ga ik naar mevrouw Smeets van de SP. Sorry, er is een vraag van mijnheer Wetemans van oos limburg.

De heer Wetemans (oos limburg): Ik had nog een vraag aan mevrouw Jetten. Zij zegt dat ouders nu vooral Nederlands praten, of in ieder geval in haar omgeving, waarschijnlijk. Komt dat doordat de kinderen Nederlandstalig opgevoed worden bij de opvangcentra en gaan daardoor de ouders Nederlands praten met hun kind, of praten ze al Nederlands voordat de kinderen opgevangen worden of naar de basisschool gaan?

De voorzitter: Mevrouw Jetten.

Mevrouw Jetten (GroenLinks): Dank u wel, voorzitter. In mijn ervaring beginnen de ouders zelf al met Nederlands te spreken, dus voordat de kinderen naar de opvang gaan. Of ze beginnen met Limburgs, en dan komen de kinderen terug van de opvang en dan zitten er Nederlandse woordjes tussen of halen kinderen dingen door elkaar. En dan denken ouders dit is niet goed. We moeten het in één taal doen. En we weten dat die kinderen dat inderdaad best een tijd doen, talen door elkaar halen, maar uiteindelijk, na een aantal jaren komt dat goed, dus dan is het ook een kwestie van doorzetten.

De heer Wetemans (oos limburg): Voorzitter.

De voorzitter: De heer Wetemans.

De heer Wetemans (oos limburg): Is het dan niet een kwestie van dat de kinderopvang het Limburgs mede aanleert?

De voorzitter: Mevrouw Jetten.

Mevrouw Jetten (GroenLinks): Dank u wel. Volgens mij zit dit juist in het voorstel om extra in te zetten op die kinderopvang. Alleen, wat ik zei, is juist die bewustwording bij de ouders zou ik graag nog sterker terug willen zien. Dus wat GroenLinks betreft is het en-en.

De voorzitter: Dan kom ik nu toch bij mevrouw Kuiper van de SP.

Mevrouw Kuiper (SP): Dank u wel. Wij zijn blij met het Statenvoorstel. Onze complimenten voor de rustige opbouw om eerst volop in te zetten op deel II, en van daaruit van de aanvraag naar deel III te gaan. Ook wordt in dit voorstel concreet aangegeven welke stappen de Provincie met samenwerkende instanties gaat zetten. We hebben natuurlijk wel nog een vraag. Het gaat om de keuzevrijheid versus verplichting. Hoe kun je voorkomen dat kinderdagverblijven, scholen, werkgevers, ouders en andere betrokkenen de hakken in het zand gaan zetten omdat ze niet over de middelen en mensen beschikken om het Limburgs te implanteren, of omdat ze het gewoonweg niet willen? Graag hoor ik van het College hoe zij deze barrière gaan aanpakken. Verder nog, we hebben nu het Staatecomité van het Limburgs. Welke ondersteuning wordt daar precies van verwacht? Dat was het.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Kuiper. We gaan naar de fractie BBB, mijnheer Queisen.

De heer Queisen (BBB): Ja mijnheer de voorzitter, een paar woorden meer als de vorige sprekers. Ik wil ermee beginnen dat het een kwestie van geduld is rustig te wachten op de dag dat heel Holland Limburgs lult, het lied van Jack Poels, 34 jaar geleden voor het eerst op cd uitgebracht. En nu kunnen we als GS en PS samen een stap zetten richting deze dag. Want voor ons ligt nu het uitvoeringsprogramma Limburgse taal Same veur 't Limburgs 2025-2027. Eerst een compliment. Als BBB hadden we niet gedacht dat dit er nu reeds zou liggen. Het is duidelijk dat de Statenoproep om onze Limburgse taal naar een hoger niveau te tillen door onze Gedeputeerde en de ambtelijke staf ambitieus is opgepakt. Als BBB juichen we het toe om te gaan voor deel III van het Europese Handvest voor regionale talen. Ten eerste zou een dergelijke herkenning ervoor kunnen zorgen dat naast de Provincie Limburg, ook de Rijksoverheid zich actiever gaat inspannen voor de positie van het Limburgs, zowel qua wetgeving als qua financiële ondersteuning. Ten tweede vinden we het belangrijk dat de Rijksoverheid één lijn trekt in het ondersteunen en versterken van de verschillende regionale talen die Nederland rijk is. Desondanks vragen we aandacht voor enkele punten. Bureau Berenschot stelt op dit moment niet de meerwaarde te zien van de grensoverschrijdende uitwisseling op het gebied van Limburgs. Ze stelt daarom voor om hier voorlopig geen maatregelen te treffen, en dat terwijl 30% van de Limburgsprekende in België en Duitsland wonen. Als BBB vragen we ons hardop af of de opstellers van het Berenschot wel eens in Selfkant of aan de Belgische kant van de Maas zijn geweest. Ondergetekende vertoeft daar als inwoner van het smalste deel van Nederland al heel zijn leven regelmatig in allerhande hoedanigheden, en dan wordt er steeds volop Limburgs gesproken. Los daarvan, meertaligheid is goed voor de ontwikkeling van het individu, maar ook voor de regio. En daarbij dienen we juist over de landsgrenzen heen te kijken, want ook daar wordt volop Limburgs gesproken, sowieso in delen, zoals ik zei, van Belgische Limburg maar ook in de Duitse grensstreek, met name in de aan Sittard grenzende gemeente Selfkant. Alleen daalt daar het aantal personen die geen Limburgs maar alleen maar Duits spreken, en vooral onder jeugdigen neemt dat fors toe. Voorzitter, ik roep daarom de Gedeputeerde op om te onderzoeken of in gesprek te gaan met betrokken organisaties of de Duitse gemeente Selfkant en mogelijk andere gebieden, om eventueel te kunnen meeliften. Mogelijk biedt zo'n grensoverschrijdende samenwerking ook extra financiële mogelijkheden op Europese gelden uit de EU-cohesiefondsen en Interreg-programmas, en daarnaast ook nog twee extra punten voor de minimaal te behalen 35 punten. Los daarvan, we spreken hier in dit huis heel vaak van grensoverschrijdende samenwerking. Het afgelopen jaar zijn we met de Staten naar Düsseldorf geweest. We zijn onlangs op bezoek geweest in Krefeld. Alles voor de grensoverschrijdende samenwerking, en dan stel ik dat onze taal toch een duidelijke bindende factor is. Wat is dan mooier om dan ook in het Limburgs te kunnen communiceren? Als BBB zetten we wel nog vraagtekens bij de geraamde inzet van de financiële middelen. Zo lezen we over een financiële bijdrage voor het Hoes veur 't Limburgs, voor huur en organisatie, van € 40.000. Daar stellen we vraagtekens bij. Is het niet aan de lage kant of is een deel van de kosten opgenomen onder een andere noemer? Verder stelt de Gedeputeerde 2030 als jaar om de aanvraag voor niveau 3 in te dienen. Dat is een mooi punt op de horizon, maar wat ons betreft mag het ook sneller, als dit kan.

De voorzitter: U heeft nog één minuut, mijnheer Queisen.

De heer Queisen (BBB): Dat komt eraan. En anders, we hebben ook een Limburgs keteerke, en in Sittard hebben we een **Sitters ... [05:14:49]**. Berenschot stelt dat er urgentie nodig is vanwege het

maatschappelijke veld dat snel veroudert. In de tussentijd is het onzes inziens nodig om in Den Haag continu te blijven lobbyen en aan te geven: we komen eraan. Immers, de vraag of de aanvraag wordt gehonoreerd, hangt volgens Berenschot niet af van de mate waarin kan worden voldaan aan het vereiste van deel III, maar meer van de uitgangspunten in het beleid van de rechtsoverheid. Voorzitter, ik kom tot een afronding. Ik ben begonnen met het is een kwestie van geduld, rustig wachten op de dag dat heel Holland Limburgse lult. Ik wil eindigen met het refrein van een liedje van Guus Steinen, die een hommage bracht aan Bertha Paulissen-Willen. Bertha was van 1978 tot 1982 de eerste vrouwelijke CDA-/KVP-wethouder van Geleen. Ze was een van de initiatiefnemers van het LVK en in 1976 een jaar lang promotor van het Limburgse dialect in heel Limburg. Vandaar ook dat de LVK-winnaar steeds de Bertha Paulissen Wisseltrofee ontvangt. Ik denk dat als wij het Limburgs naar deel III getild krijgen, dat Bertha tevreden zal kijken van boven. En dan is het compleet: 'Jao zoa haet 't Bertha bedoeld, dat veer met z'n alle hie plat blieve kalle. Zo haet 't Bertha bedoeld. Hie wurd Limburgs gezònge en Limburgs gemoeld. En voor nu sjeng oan de geng.

De voorzitter: Dank u wel, mijnheer Queisen. We gaan naar de fractie van de Partij voor de Vrijheid, en dat is mevrouw Jiménez.

Mevrouw Jiménez Hastenrath (PVV): Dank u wel, voorzitter. Laat ik beginnen bij het Nedersaksisch, die hebben al meerdere keren geprobeerd een deel III taal te worden. Echter is deze alle keren afgewezen. Is bekend aan hoeveel van de 70 eisen werd voldaan bij die aanvragen? Wij zullen ongeveer aan 35 van die eisen moeten voldoen om in aanmerking te komen. Echter zijn wij niet het orgaan dat de beslissing neemt of Limburgs een deel III krijgt toegewezen of niet. Is de Gedeputeerde het met ons eens dat we dus niet met 100% zekerheid kunnen zeggen dat Limburgs een deel III toegewezen krijgt, ook als wij aan de 35 leden, letters, eisen, of hoe men ze ook wil noemen, moeten voldoen? Het voorwoord is natuurlijk mooi in het Venlo's dialect geschreven, maar om te voldoen aan de deel III-status is er dan net zoals in het Fries een algemene taal nodig? Is de Gedeputeerde niet bang dat het juist ervoor kan zorgen dat de regionale schrijftaal van bijvoorbeeld Roermond of Maastricht juist vermindert als we kiezen voor één standaardtaal? En wie bepaalt uiteindelijk wat de Limburgse taal wordt van de vele Limburgse dialecten die wij rijk zijn? Ik neem aan dat Venlonaren minder blij zullen zijn met het Maastrichts en omgekeerd idem dito. We leggen een deel van het spoor aan.

De voorzitter: Mijnheer Van den Beucken heeft een vraag daarvoor.

De heer Van den Beucken (LOKAAL-LIMBURG): Dank u, voorzitter. Ik heb even een vraag. Ik begrijp wat u wilt zeggen, maar bent u het, via de voorzitter, wel met me eens dat als je door het Limburg een goed taalgevoel krijgt, die talen als het ware met elkaar compatible, oftewel vrij uitwisselbaar zouden moeten zijn? Iemand uit Vaals, ik zal er in mijn eigen betoog ook op terugkomen, moet vrij gemakkelijk met iemand uit Helje-Dörp kunnen praten. Dat zou toch geen punt moeten zijn? We hebben inderdaad niet één uniform Limburgs, maar ik denk dat dat ons niet moet weerhouden om Limburgbreed trots op dat dialect te zijn. Bent u dat met me mee eens?

De voorzitter: Mevrouw Jiménez.

Mevrouw Jiménez Hastenrath (PVV): Begrijp me niet verkeerd, alle dialecten in Limburg zijn mooi, maar het gaat mij erom, wij proberen nu een deel III-status te krijgen, dat zal ons geen € 1,1 miljoen kosten maar veel meer. Maar wie gaat uiteindelijk bepalen welke taal het wordt? Want je kan niet iedereen blij maken in dat opzicht, lijkt me, en ik weet ook niet of dat de bedoeling is.

De voorzitter: Gaat u door met uw betoog.

Mevrouw Jiménez Hastenrath (PVV): Even kijken. We leggen een deel van spoor A, het extra inzetten op deel II, neer bij het Hoes veur 't Limburgs. Zetten wij hier niet weer zaken op afstand? We begrijpen dat hier veel kennis zit, maar zijn er niet andere mogelijkheden? Meer geld voor carnaval is ook goed, maar waarom alleen de grotere events zoals het LVK, de Sjtasiefestatie in Roermond of de Boëtegewoeëne Boëtezitting in Venlo? Is het niet juist de kans om samen te werken met onder andere gemeenten om de kleinere events en bijeenkomsten in kleinere steden en kernen ook meer in dat hele gebeuren te betrekken? We lezen ook dat er wordt gekozen dat het Veldeke geen specifieke rol krijgt. Is hier vooraf met het Veldeke over gecommuniceerd, en zo ja, wat was hun reactie hierop? Het Statenvoorstel draait vooral op het voortzetten van een deel II-beleid en voorwerk voor deel III. Is de Gedeputeerde het met ons eens dat het bedrag wat hiervoor bestemd is, die € 1,1 miljoen voor 2025, veel te weinig is om het eventuele doel te kunnen bereiken om in 2030 ook daadwerkelijk een deel III status toegekend te krijgen? Kunnen wij voor de jaren 2026 en verder hogere bedragen verwachten? Vergeleken met de bedragen die Friesland uitgeeft, plusminus € 15,3 miljoen jaarlijks, is dit slechts een klein deel van wat nodig blijkt te zijn. En die € 1,1 miljoen is alleen het voorwerk. En als Friesland al zo'n enorm budget vereist, denk ik niet dat wij veel stappen kunnen maken met die € 1,1 miljoen per jaar die hiervoor gereserveerd zullen worden. Ik neem aan dat wij toch ook wel aan die € 15 miljoen dan komen om dit doel enigszins te kunnen bereiken, wat eigenlijk ook wel onmogelijk blijkt. Maar wat de PVV betreft zijn onze Limburgse dialecten en het koesteren ervan, van enorm belang. Echter zien wij de deel III-status niet gebeuren. Ik denk dat er andere mogelijkheden zijn om het Limburgs te behouden en te promoten bij nieuwe generaties. Ga met scholen in gesprek of, zoals GroenLinks al aangaf, ga met de ouders in gesprek, want daar begint het. Ons werd vroeger ... Dat weet ik nog heel goed, op de basisschool mochten wij geen Venlo's spreken. Het werd gewoon verboden. En daar begint het al. Misschien zouden we daar meer man en kracht achter kunnen zetten. Organiseer leergierige workshops met de kinderen, coöpereer met bibliotheken, jeugdcentra. Zo zet je de juiste stappen, maar niet met de toekenning van een status die onmogelijk schijnt te zijn. Dat is eigenlijk meer het verkwanselen van belastinggeld, voorzitter.

De voorzitter: Er is een vraag van mevrouw Absil voor u.

Mevrouw Absil (CDA): Voorzitter, is mevrouw Hastenrath het met mij eens dat dit ook juist de voorstellen zijn die in dit voorstel staan, dus met scholen in gesprek, kijken met ouders, projecten daadwerkelijk ... Want uiteraard hebben wij dezelfde ervaring dat dat vroeger, en ook nu nog wel, afgewezen wordt op scholen en op kinderopvang. En dit is juist gericht omdat we die veranderingen in willen brengen, dus in onze ogen is dat klip en klaar uit dit voorstel. Dus wat leest u wat ik niet lees?

De voorzitter: Mevrouw Jiménez.

Mevrouw Jiménez Hastenrath (PVV): Dank u wel, voorzitter, via u. Dat snap ik en dat is inderdaad ook wat in het voorstel staat, maar het Hoes veur 't Limburgs is hier eigenlijk al een hele tijd mee bezig, blijft hier ook mee bezig, en heeft natuurlijk ook hun connecties en ... Hoe kun je het het beste uitleggen? Er wordt nou weer een Statencomité in het leven geroepen. Het gaat eigenlijk niet erom dat dat het Hoes veur 't Limburgs dit geld niet zou moeten krijgen. Maar die deel III-status is eigenlijk een beetje dat ding waar ik mee haper, omdat het gewoon echt onmogelijk blijkt te zijn. Wie gaat het bepalen? Welke taal, welk dialect in Limburg wordt het dialect?

De voorzitter: Mevrouw Absil.

Mevrouw Absil (CDA): Maar misschien op dat laatste hoor ik heel graag straks de mening van GS. Want wat wij in ieder geval in Friesland geleerd hebben, is dat dat absoluut niet nodig is. Dus die zorg wil ik bij dezen bij u wegnemen. Ons eigen plat, hè. Dien plat is get angesj es de miene, mer 't liek vrij vâöl op miene. Dat kunnen wij gewoon behouden. Dus zelfs bij een bescherming van deel III is dat niet de issue. Maar ik laat dat graag aan de Gedeputeerde over. Want die zorg hoor ik terug in de samenleving, en volgens mij moeten we die zorg heel erg wegnemen. Het is niet nodig.

De voorzitter: Mevrouw Jiménez, heeft u daar een antwoord op? Anders ga ik even naar een vraag van mevrouw Wolters.

Mevrouw Jiménez Hastenrath (PVV): Meer een opmerking, of meer een vraag eigenlijk. Bent u het dan met mij eens dat die € 1,1 miljoen die jaarlijks hiervoor gereserveerd zullen worden, gewoon echt niet voldoende zijn voor dat plan wat hier voorligt?

De voorzitter: Ik zou mevrouw Absil daar de mogelijkheid voor kunnen geven, maar het is eigenlijk niet de bedoeling dat we vragen terug gaat stellen. Ik geef even het woord aan mevrouw Wolters voor een vraag.

Mevrouw Wolters (PvdA): Ik heb net een aantal keren in uw bijdrage gehoord dat het gaat over het kiezen wat nou het Limburgs is. Het voordeel van Limburgs is natuurlijk dat wij een toontaal zijn en daarmee een hele grote verscheidenheid aan die klanken hebben. Dat maakt het ook zo speciaal. We zijn de enige in Europa die zo'n soort taal heeft. Dus het is ook niet nodig om te kiezen, omdat wij op deze manier met elkaar spreken. Hoe denkt u daarover?

De voorzitter: Mevrouw Jiménez.

Mevrouw Jiménez Hastenrath (PVV): Ik laat me verrassen, want het wordt sowieso aangenomen, daar niet van, maar mijn grootste vraag aan GS is eigenlijk: wat denkt u dat wij nog aan geld moeten bijsturen om dit doel, 2030, te bereiken? Ik bedoel, ik snap uw reacties, dat u wilt dat het Limburgs gewoon gekoesterd blijft. En dat onderstreep ik ook, want het is gewoon echt heel belangrijk om ook meertalig op te groeien, absoluut. Maar ik denk gewoon ook echt dat die voorstellingen in dit voorstel onrealistisch zijn. Alleen al die € 1,1 miljoen, daarmee kom je niet ver. Je hebt daarmee nog niet eens het voorwerk afgedekt. Dus hoeveel moeten wij nog gaan bijsturen totdat dit doel is bereikt? Dat is eigenlijk waar ik mee haper. Het blijft niet bij die € 1,1 miljoen. Het gaat steeds meer worden.

De voorzitter: Mijnheer Wetemans heeft ook een vraag.

De heer Wetemans (oos limburg): Voorzitter, een vraag aan mevrouw Hastenrath. Zou het erg zijn als per Limburger € 10 per jaar besteed zou worden aan het Limburgs, en dan kom je op € 11 miljoen uit?

De voorzitter: Mevrouw Jiménez.

De heer Wetemans (oos limburg): Vier pilsjes zijn dat, geloof ik, drie pilsjes per jaar.

Mevrouw Jiménez Hastenrath (PVV): Wat € 10 per jaar?

De heer Wetemans (oos limburg): Ja. Sorry.

Mevrouw Jiménez Hastenrath (PVV): Maar € 10 per jaar, ik bedoel, be my guest, doe wat je wilt, maar daarmee kom je ook niet ver.

De heer Wetemans (oos limburg): Zitten we op z'n € 11 miljoen.

Mevrouw Jiménez Hastenrath (PVV): Maar daar zul je ook niet ver mee komen.

De voorzitter: Zullen we even het gesprek via de voorzitter voeren en ook even op de inhoud.

De heer Wetemans (oos limburg): Voorzitter, dan zitten we op zo'n € 11 miljoen. Het lijkt een beetje op het bedrag dat de Provincie Friesland besteed aan haar taal.

De voorzitter: Mevrouw Jiménez.

Mevrouw Jiménez Hastenrath (PVV): Ik was trouwens klaar met mijn betoog.

De voorzitter: Dan dank ik u voor uw inbreng en dan ga ik naar de fractie van JA21, mijnheer Roso.

De heer Roso (JA21): 'Niet Langer Wachten Op De Dag' is de titel van dat stukje boekwerk wat geschreven is over iets waar we het volgens mij met z'n allen over eens zijn. Dus het is alleen de vraag hoe eens zijn we met elkaar en naar welk niveau willen we het tillen. JA21 is van nature een voorstander van het behoud van de Limburgse cultuur. De taal is daar een belangrijk onderdeel van en draagt ook bij aan onze unieke identiteit. De vraag is echt gewoon: waar gaan we hierop uitkomen? Volgens mij zitten we allemaal een soort van op dezelfde lijn. Er is volgens mij verder niet heel veel toe te voegen aan het stuk, behalve welke keuze moeten we gaan maken. Dat gaan we met de fractie overleggen. Daar wil ik het bij laten, voorzitter.

De voorzitter: Dan is het woord aan mijnheer Van den Beucken.

De heer Van den Beucken (LOKAAL-LIMBURG): Dank u wel, voorzitter. Ik denk dat ik die vijf minuten wel vol krijg, want ik ben erg enthousiast over het onderwerp en de ondersteunende reacties die we in de postbus ontvingen van een aantal organisaties, maar ook over een aantal moties van een aantal Statenleden, die de zaak ook aan het rollen hebben gebracht. Dat duidt er maar weer eens op dat daar wel degelijk draagvlak is. En ik denk het Limburgs is aan de ene kant mateloos populair, zeker in deze tijd. Er wordt op Facebook zelfs in het Limburgs geschreven. Dat had je in de jaren 80 natuurlijk niet, Facebook ook niet, trouwens. Anderszins is het natuurlijk onderhevig aan wat je noemt zware erosie, door meerdere oorzaken, en dat wordt in dit stuk ook bevestigd. En ik denk dat dit hier nu een heel mooi momentum is om in ieder geval dit voorstel hier zo te hebben liggen. En ook moeten we natuurlijk die twee sporen volgen. En ik denk dat intensief inzetten op spoor twee ook heel erg goed is om de banen te assorteren naar deel III. Deel III heeft natuurlijk een heel aantal onderdelen, waar we ze niet allemaal tegelijkertijd kunnen doen, heel goed uitgelegd. En nu dit uitvoeringsprogramma voorligt, wil ik toch nog eens aan de hand van twee praktijkvoorbeelden die ik zelf heb meegemaakt, gesprekken met mensen, uitdragen hoe dat zo komt dat kinderen van twee dialectsprekende ouders toch het Limburgs niet meer tot zich krijgen. Ik zie dat als een jammerlijke trendbreuk in vele generaties. Ik kwam een aantal jaren geleden weer eens bij een oude kennis. En die mensen zitten in de Vastelaovend en die doen heel veel dialect schrijven, spreken tegen iedereen Limburgs, ooms, tantes, kinderen, de vriendjes van de kinderen, behalve de eigen kinderen. En dan vroeg ik waarom praat je nou Hollands tegen die kinderen? Dat is eigenlijk omdat we anders denken dat ze niet op school mee kunnen en dan gaat het misschien straks niet goed op de universiteit. Ik was sprakeloos. Dan zegt die jongen van, ja Leon, maar ik ben wel dankbaar dat ik het van mijn ouders heb moeten kunnen leren nog. Daar ben ik heel dankbaar voor. Maar ik wist even niet hoe ik dat ... Toen zei ik maar dit is toch zo 1976 wat je hier zegt. Ik bedoel, het kan toch niet waar zijn. Maar ja, respect, ik bemoei me nergens mee. Met de opvoeding ga ik me niet bemoeien, maar de inzichten zijn toch echt veranderd. Dus dat sluit een beetje aan op de motie 3033 Franssen, waarin behalve bescherming ook promotie van de Limburgse talen gevraagd wordt, en vooral bewustwordingscampagnes om de waarde en de diversiteit te onderstrepen. En het gaat juist om die waarde en de diversiteit waar dat echtpaar waar ik het net over had toch op een andere manier naar keek. Dus dat dialect verbindt mens en generaties. Dus meer voorlichting over de waarde aan de diversiteit, en ook goed aangeven dat die veronderstelde nadelen er helemaal niet blijken te zijn. Het omgekeerde komt ook voor. Dat is nog niet zo lang geleden. Het is toch zo jammer, Leon, de kinderen krijg ik niet aan het plat en dat komt door de kinderopvang. En ook dat is weer iets wat in dit stuk mooi naar voren komt. Er zijn twee oorzaken waardoor de trendbreuk, ik vind het een jammerlijke trendbreuk, gelegd wordt. Daarom is het ook goed dat die kinderopvang uitvoerig genoemd wordt in het uitvoeringsplan. Dat zei ik net ook al in de interruptie, de Limburgse dialecten verschillen enorm. Ik vind dat ze behoorlijk compatible zijn, oftewel vrij inwisselbaar. Iemand uit Maastricht, Spaubeek of Koningsbosch moet ook heel goed kunnen spreken met iemand van bijvoorbeeld Horst of Belfort. Dat moet geen punt zijn. Blijf die trots erin houden en praat gewoon plat. Ik denk dat dat ook onderdeel zou moeten uitmaken van het geheel. Ik was even aan het lezen in het stuk en ik zag allerlei comités, Óngerwaeg noa deil III, het Hoes veur 't Limburgs, Raod veur de ... [05:31:41], Staotecomités deel I en III. Het werd steeds verwarrender. En tot mijn grote blijdschap zag ik daar zo'n soort organogram van hoe dat allemaal in elkaar steekt. Dus dat vind ik mooi dat dat in het stuk staat.

De voorzitter: U heeft nog één minuut, mijnheer Van den Beucken.

De heer Van den Beucken (LOKAAL-LIMBURG): We hebben een tweede termijn? Mooi. Dan, even kijken, heb ik toch nog een aantal vragen als het gaat om de verdeling van die financiële middelen van € 1,1 miljoen. Door mijnheer Queisen was al een hele goede vraag gesteld. We zien de grootste bedragen natuurlijk terug in de kinderopvang, onderwijs en educatie. Er wordt voor de jaren 2026 en 2027 in dezelfde verdeling voorzien. Het kan zijn dat voortschrijdende inzichten of andere ontwikkelingen natuurlijk die verdeling anders maken. LOKAAL-LIMBURG gaat ervan uit of vraagt wellicht ten overvloede misschien om daar in ieder geval goed over bijgepraat te blijven, ons op de hoogte te blijven houden. Dat is belangrijk. Dan zien we nog even regionale verschillen in Horst, Venlo, Roermond, Weert, Maastricht. Daar blijft dat Limburgs redelijk stevig in het zadel zitten, ook onder jongeren. Maar we zien bijvoorbeeld in Venray, Gennep, Geleen, Landgraaf en vooral Heerlen, dat het dialect het ontzettend moeilijk heeft en, in het geval van onze jeugd, hier en daar nauwelijks meer gebezigd wordt.

De voorzitter: Rondt u af mijnheer Van den Beucken.

De heer Van den Beucken (LOKAAL-LIMBURG): De vraag die ik nu heb, en daar rond ik mee af, aan de Gedeputeerde is of genoemde middelen op de een of andere manier ook gebiedsgericht, in plaats van alleen maar generiek ingezet te worden? Is het een optie om te kijken naar de gebieden die iets meer nodig hebben dan andere gebieden? Want er zitten onderlinge verschillen. Ik denk dat mijn eerste termijn voorbij is.

De voorzitter: Volgebruikt is. En u maakt het zelf enigszins complex door het woord compatible te gebruiken.

De heer Van den Beucken (LOKAAL-LIMBURG): Vrij inwisselbaar.

De voorzitter: Maar vooruit, ik geef het u. Er is een vraag van mijnheer Roso voor u.

De heer Roso (JA21): Heeft u toevallig ook nog een idee, vraag ik dan via de voorzitter, over de kosten zoals die genoemd zijn door mevrouw Hastenrath in het kader van deel III?

De voorzitter: De heer Van den Beucken.

De heer Van den Beucken (LOKAAL-LIMBURG): Dank u wel, voorzitter. Deel III is natuurlijk ook ... En daar heeft dat actiecomité denk ik een hele kluit aan, zoals ik het stuk gelezen heb. Want het stuk is een hele goede schakel aan de hand van het onderzoek wat we gehad hebben. En daar zie je natuurlijk dat € 1,1 miljoen inderdaad verreweg niet voldoende zal zijn. Ik lees ook dat niet alle onderdelen van deel III meteen opgepakt worden. Ik denk dat dat heel verstandig gedaan wordt. En ik denk dat we ieder jaar weer een nieuw ijkmoment zullen hebben om te kijken van ... En dan moeten we te zijner tijd bespreken hier of daar op de een of andere manier of efficiënter gewerkt kan worden of dingen achterwege gelaten moeten worden, of dat we inderdaad nieuw kapitaal moeten aantrekken op de een of andere manier. Dat hangt natuurlijk ook ervan af hoe die vlag erbij hangt. Een beetje lang antwoord op een vrij korte vraag, maar dat geeft me wat tijd om daar nog op te reflecteren. Dus ik denk inderdaad dat € 1,1 miljoen, en het staat ook duidelijk in het stuk, dat heeft niet iedereen kunnen lezen, het is natuurlijk, als je dat vergelijkt

met de situatie die we in Friesland hebben, ik wil niet zeggen een druppel op een groeiende plaat, maar een halve deciliter in een kookpot.

De voorzitter: Dank u wel voor dit een-tweetje. Ik ga door met de heer Wetemans van oos limburg.

De heer Wetemans (oos limburg): Het Limburgs, mijn moedertaal, de moedertaal van het Limburgse volk, drager van de Limburgse cultuur. We zijn op een paar maanden na twee jaar na de provinciale verkiezingen, vijf jaar na het tekenen van het convenant Limburgse taal en meer dan 25 jaar na de erkenning van de Limburgse taal als streektaal. En eindelijk ligt daar nu een rapport en, nog belangrijker, een uitvoeringsprogramma klaar voor de Limburgse taal. Het plan behelst meer dan het in de kadernota genoemde verbeteren van de promotie van de Limburgse taal en daar ben ik blij mee. In het rapport wordt een weg beschreven die ertoe zou moeten leiden dat over een aantal jaar bij het Rijk, misschien, met succes gevraagd kan worden naar bescherming onder deel III van het handvest. Het Rijk zou in principe nu al die bescherming kunnen bieden, maar wil dat niet. Als wij onder deel III zouden vallen, dan zou het een stuk makkelijker zijn om maatregelen te nemen ter bescherming van het Limburgse. Kijk maar naar Friesland, de enige streek waar de eigen taal bij de jeugd niet achteruitgaat. In het rapport staat dat er vooral voortdurend politieke en maatschappelijke druk op de Rijksoverheid moet worden uitgeoefend om die hogere beschermde status te bereiken. Is uw College bereid om continu en met druk de Limburgse taal onder de aandacht te brengen van de Rijksoverheid, eventueel samen met andere anderstalige provincies, om bijvoorbeeld tot een bestuursafpraak te komen met de Rijksoverheid, die zicht biedt op deel III en ook de nationale overheid verplicht tot actie? En dan wil ik het nog even hebben over het in 2019 gesloten convenant dat eigenlijk stelt dat de Limburgse taal de Rijksoverheid niets mag kosten, en dat er geen wetten hoeven worden aangepast. En dat is eigenlijk nodig als je onder deel III valt, dat Limburg in de lead is. Een convenant dat geen enkele druk legt op de Rijksoverheid, is het niet beter dat dit convenant zo spoedig mogelijk wordt opgezegd? In het dit jaar uitgekomen evaluatierapport, trouwens drie jaar te laat ...

De voorzitter: Er is een vraag van mevrouw Absil.

Mevrouw Absil (CDA): Ja en die gaat even terug naar uw stellingname, of eigenlijk uw vraag aan het College. En ik wil graag kijken of ik het goed interpreteer van College, ga nu alvast bij het Rijk gewoon voor deel III vragen.

De heer Wetemans (oos limburg): Ga nu al inderdaad druk uitoefenen op het Rijk en doe dat bijvoorbeeld middels bestuursafspraken, dat je in stapjes daarnaartoe gaat.

De voorzitter: Mevrouw Absil.

Mevrouw Absil (CDA): Als ik het goed begrijp zijn wij daar zelf nog niet klaar voor. En dan eigenlijk ook de vraag aan u: heeft het dan volgens u toch zin om nu al naar het Rijk te stappen?

De voorzitter: De heer Wetemans.

De heer Wetemans (oos limburg): Voorzitter, ik denk dat het sowieso belangrijk is om een continu proces te hebben, dat je niet over vijf jaar naar het Rijk gaat en zegt wij zijn klaar voor deel III. Dat gaat niet werken, denk ik. Wij zijn in principe nu al klaar voor deel III. Het Rijk hoeft ons alleen maar onder deel III te brengen, een verhoogde beschermingsstatus, en daar hoeven we niet eerst deel II voor te hebben doorlopen. En als je die beschermde status hebt, wat het Rijk dus niet wil, dan kan je veel makkelijker maatregelen nemen. Dan kunnen wetten veranderd worden. Dan kunnen er aanpassingen gedaan worden. Dan kan het verplicht worden om zaken te regelen. Dus eigenlijk zijn we daar nu al klaar voor. En dat is mijn antwoord.

De voorzitter: Gaat u door met uw betoog.

De heer Wetemans (oos limburg): Even kijken waar ik gebleven was. In het dit jaar uitgekomen evaluatierapport staat over het in 2019 gesloten convenant: vanuit Nederland is er aangegeven richting het expertcomité dat in de Nederlandse grondwet vrijheid van onderwijs is verankerd. Daarmee is het in relatie tot de deel II-erkenning niet mogelijk om scholen te verplichten om les te geven in het Limburgs. Vrijheid van onderwijs heeft natuurlijk niks te maken met de taal waarin dit onderwijs gegeven wordt. In het grootste deel van Nederland is Nederlands namelijk verplicht. Limburgs zou dat in Limburg ook kunnen zijn, wat trouwens niet uitsluit dat er ook lesgegeven wordt in het Nederlands of in een andere taal. Als onderwijsorganisaties er niet toe bewogen kunnen worden, ik denk dan weer iets verder, om de Limburgse taal te omarmen, want het zijn organisaties die vrij zijn om een taal wel of niet te gebruiken, dan pleiten we ervoor om te onderzoeken welke mogelijkheden er zijn om naast rijksscholen ook provinciale scholen op te richten die wel aandacht kunnen besteden aan de Limburgse taal. Echter, voordat deze meer rigoureuze maatregelen genomen hoeven worden, willen we het goed geschreven uitvoeringsprogramma alle kans geven om het Limburgs naar een hoger niveau te tillen. En als laatste zou ik nog willen pleiten voor het opnemen van een aantal KPI's. En ik weet niet of deze al gepland zijn, ook voor jaarlijkse voortgangsrapportages. Dank u.

De voorzitter: Mijnheer Van den Beucken heeft een vraag voor u.

De heer Van den Beucken (LOKAAL-LIMBURG): Die laatste, voorzitter, klinkt in ieder geval interessant, vind ik. Ik weet nog niet in hoeverre dat uitvoerbaar is. U triggert me wel en dat leidt ook tot een concrete vraag aan u. Heeft u al een paar voorbeelden van wat die KPI's zouden moeten zijn? Want ik twijfel een beetje aan de meetbaarheid hiervan, maar misschien kunt u mij een beetje op weg helpen.

De voorzitter: Mijnheer Wetemans.

De heer Wetemans (oos limburg): Dat zou bijvoorbeeld kunnen zijn van op hoeveel kinderopvanglocaties wordt het Limburgs aangeboden, bijvoorbeeld ten opzichte van een basisreportage, ten opzichte van een nulpunt. Stel voor dat er nu twintig kinderopvanglocaties zijn die het Limburgs aanbieden, en misschien over een jaar 50 of 100. Dat zijn zaken waar het Hoes aan gaat werken.

De voorzitter: U was klaar met uw betoog, mijnheer Wetemans?

De heer Wetemans (oos limburg): Ik was klaar met mijn betoog.

De voorzitter: Dan gaan we naar de fractie VVD, mevrouw Koopman.

Mevrouw Koopman (VVD): Dank u wel, voorzitter. Misschien horen jullie het wel, maar ik kom niet uit Limburg.

De voorzitter: Mijnheer Wetemans, zet u even de microfoon uit. Dank u.

Mevrouw Koopman (VVD): Maar als Noord-Hollandse kwam ik te werken als juf in Wieërt. Daar, tot mijn verrassing, ik had kleuters, kwam een kind naar me toe en die zei juf, ik **krieg miene bóks neet toe**. En bóks, ik zat even te puzzelen, maar als dan een broek op halfzeven hangt, dan kom je er al snel achter wat dat is. Maar het Weerts heeft wel wat speciale woordjes, dus toen het kind, een ander kind, met de vuist dicht kwam van juf, ik heb een muuëletentje toen was ik superblij dat het geen grote spin was maar een lieveheersbeestje. En dat lieveheersbeestje, dat is eigenlijk mijn bruggetje naar waar ik nu natuurlijk wil, namelijk lief en heers, oftewel liefkeuzevrijheid en heersverplichting. Als we zeg maar de twee sporen nu volgen, prima, VVD heeft ook hart voor de Limburgse taal. Maar als we gaan kijken naar het deel III-stuk, dan staat er eigenlijk in 2028 en 2030 het maatschappelijk draagvlak op de rol, dat dat gemeten wordt. Dus mijn vraag is op welke wijze dan dat gemeten en aangetoond wordt. Want voor de VVD is dat belangrijk. Eigenlijk is dat natuurlijk wel een nieuwe verkiezingsperiode, maar het lijkt me wel een essentiële, omdat als we in dat deel III gaan kijken naar het scorevel, dan zie je daarin genoemd de rechtelijke autoriteiten en het onderwijs. En als we daar een gradatie in volgen in de striktheid van toepassingen, en als je dus alleen nog Limburgs zou gaan praten, als dat het zou worden op een school, dan denk ik dat de Provincie Brabant heel graag wil bijdragen en hard juicht, want dan zijn ze ineens van hun lerarentekort af. Verder vraag ik me ook af, bij de rechtelijke autoriteiten, als je daar ook het Limburgs spreken zeer strikt gaat doorvoeren, of je daarmee de rechtbank niet onnodig belast. En wat is uw gedachtegang daarover en zijn daar ook al contacten over? En mensen moeten het ook willen spreken.

De voorzitter: Mijnheer Wetemans heeft een vraag voor u.

De heer Wetemans (oos limburg): Voorzitter, als ik naar een gemeenteraad kijk, bijvoorbeeld, dan zijn er vaker insprekers. En in mijn gemeente, waar nog voor 90% Limburgs gesproken wordt, kan de oorspronkelijke bevolking zich eigenlijk niet goed uiten, en dat zou toch eigenlijk niet moeten kunnen. Ze moeten het in het Nederlands doen en ze zijn veel mondiger in het Limburgs. En dat sluit niet uit dat er ook Nederlands gepraat moet worden. Het is niet zo dat we alleen maar Limburgs gaan praten als we onder deel III vallen, maar de mogelijkheid moet gewoon bestaan om je te kunnen uitdrukken in het Limburgs in de gemeenteraad en ook bij de rechterlijke macht. En dan mag de rechterlijke macht natuurlijk ook gewoon Nederlands terugpraten, want dat verstaan wij Limburgers ook. En de vraag is ...

Mevrouw Koopman (VVD): Daar zat ik op te wachten.

De heer Wetemans (oos limburg): Bent u het met mij eens dat dat moet kunnen?

De voorzitter: Mevrouw Koopman.

Mevrouw Koopman (VVD): Ik ben het met u eens dat mensen zich mogen uitdrukken. Maar het probleempje wordt denk ik wel, als je nu kijkt hoe het verwoord is en als je dat op de letter gaat volgen, heel strikt. En dan vraag ik me af, waar is dan de keuzevrijheid van de mensen die dat moeten doen, dus de rechters en de onderwijzers? Dus ik kan het nog niet met u eens zijn totdat duidelijk is in hoeverre en in welke mate deel III wordt doorgevoerd op die punten van het scorevel.

De voorzitter: Gaat u door met uw inbreng. Of was u klaar?

De heer Wetemans (oos limburg): Ik had nog een vervolgvraag.

De voorzitter: U heeft een vervolgvraag, mijnheer Wetemans.

De heer Wetemans (oos limburg): De vraag is eigenlijk ... Ik begrijp het niet helemaal. Kunt u dat misschien nog een keer duidelijk maken? Want u zegt van Limburgers moeten ook in hun eigen taal zich kunnen uiten, maar waarom zou dat niet kunnen, volgens u?

De voorzitter: Mevrouw Koopman.

Mevrouw Koopman (VVD): Dank u wel, voorzitter. Dat zou dan niet kunnen in die zin, zeg maar, als een rechter verplicht wordt om ook in het Limburgs te moeten gaan spreken. Wil deze rechter dat? Kan deze rechter dat? Maar het maakt niet uit. Dat zullen we zien. Als je gewoon kijkt naar het inlegvel, dan staat er heel strikt opgeschreven ... Dus dat is eigenlijk mijn punt. Maar dat is nog 2028, 2030. En volgens mij zitten we in eenzelfde richting dat we het Limburgs vooruit willen brengen en dat we het Limburgs naar een hoger plan willen zetten, dat het een erkend gegeven wordt, zoals het Fries. Dus ik neem aan dat u hier heel blij van wordt.

De voorzitter: U was klaar met uw inbreng?

Mevrouw Koopman (VVD): Ja. Dank u wel, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel. Dan gaan we naar de fractie CDA, mevrouw Absil.

Mevrouw Absil (CDA): Voorzitter, ook wij werden blij van dit voorstel, net als de vele steunbetuigingen die wij hebben zien binnenkomen. Vanuit wetenschappelijk perspectief over de toontaal, vanuit de muziek, vanuit inwoners die zich druk maken over het behoud van de taal. Mooi, dit Statenvoorstel. Je moet het ene doen en het andere niet laten. Wat ons betreft is er op een goede manier evenwicht gevonden om inhoudelijk te investeren, en dat kan allemaal onder deel II. Dat kan überhaupt. Daar hebben we geen beschermingsstatus voor nodig. Dat zijn onze keuzes om te investeren in het behoud van de taal, door te investeren op projecten voor kinderopvang, onderwijs, cultuur en anders. En anderzijds, door het instellen van het actiecomité kunnen we ook gelijktijdig werken aan de voorwaarden van deel III. Ik zou graag wat dit betreft straks een reflectie van het College horen, want er ontstaat in de beeldvorming eigenlijk het idee dat wij, ook door het krantenartikel, gelijk alles investeren voor dat deel III. En ik zou dat zonde vinden als dat blijft hangen. Want wat ons betreft is dit het momentum. Ik herinner mij nog goed dat wij in de vorige Collegeperiode bijna hebben moeten bikkelen en bedelen bij onze collega-

fracties, ik kijk mevrouw Jetten even aan, om extra geld te krijgen voor het Hoes veur 't Limburgs, en dat was een fractie van wat we nu doen. Dus wat ons betreft hebben we al flinke stappen gemaakt en we zijn heel blij met de stappen die we gaan zetten. Want wij willen vol inzetten op het behoud, het versterken en het doorgeven van onze taal en cultuur. Wij willen wel graag een vinger aan de pols houden of straks bij onze propositie in 2030 die extra investeringen, en de bijdrage die we zullen ontvangen, in verhouding zijn tot de opbrengsten in het behoud en het versterken en het doorgeven van die taal en cultuur. Dus nu geen carte blanche, volgens mij wil niemand dat, maar wel vol inzetten op die gekozen richting. Wij hopen dat we dat kunnen realiseren en dat het een realistisch pad gaat zijn. Ook alle lof voor de Raod veur 't Limburgs. Die willen wij bedanken, evenals Berenschot, voor het mooie rapport. Niet alleen de Raod veur 't Limburgs, maar alle andere partijen die zich al heel veel jaren inzetten voor ... Maar niet alleen partijen die zich inzetten voor de taal, ook onze verschillende toneelgroepen en Vastelaovendgroepen, dus ook alle niet zo grote evenementen die daar absoluut aan bijdragen. Want wij denken dat dat wel eens onze x-factor zou kunnen zijn, en in gewoon plat, onze x-factor. Ik zou niet weten hoe ik het anders zou moeten zeggen. Want hoewel wij heel veel minder middelen besteden aan het Limburgs dan het Fries, hebben wij nog steeds relatief meer Limburgs sprekenden in onze provincie. Wij denken dat onze volkscultuur, politiek, maar zeker ook de Vastelaovend, daar een bijdrage aan leveren. We zouden graag horen hoe het College op die x-factor reflecteert en ook willen weten wat zou het College nog kunnen doen, bijvoorbeeld via de leerstoel die hier genoemd wordt, om daar ook een soort van bewijslast voor te krijgen? Dus wat zijn nou de oorzaken dat wij, desondanks het feit dat wij veel minder investeren, toch veel meer Limburgs sprekenden hebben? En een leerstoel zou daar de aangewezen plek voor kunnen zijn. Aandacht voor digitalisering zouden wij graag hebben, ook in die campagnevoering of via het Limburgs museum. Het zou fantastisch zijn als wij een app ontwikkelen. Dan hebben we gelijk ook het probleem van welk dialect gaat voor. Nee, al onze dialecten doen ertoe. En het is een misvatting dat wij naar één taal zouden moeten, want dat is wat ik heel erg terug hoor. Dus ik ben ook blij met uw inbreng, want ik hoop dat de heer Kuntzelaers straks heel erg gaat weerleggen. Een app of andere mogelijkheden, digitaal, zouden ons kunnen helpen om die ene taal te vertalen naar al onze dialecten.

De voorzitter: U heeft nog een halve minuut, mevrouw.

Mevrouw Absil (CDA): Dan zou ik nog graag aandacht willen hebben voor de voorbeeldfunctie die wij zelf ook kunnen hebben, die onze Gouverneur ingenomen heeft. Ik denk dat dat heel belangrijk is. En ik hoop dat we daar met het Staotecomité Limburgs op voort kunnen zetten, zodat wij zelf het goede voorbeeld geven, of we nu dialect of plat praten of niet, om dat vol in de spotlight te zetten. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel voor de inbreng. Ik zou het graag doen, maar ik ben nog aan het inburgeren. Dan is er nog een vraag van mijnheer Roso, JA21.

De heer Roso (JA21): Hoor ik mevrouw Absil nu zeggen dat ze met z'n allen een liedje willen gaan zingen?

Mevrouw Absil (CDA): Nee. Dat hoort u mij niet zeggen. Ken je kwaliteiten. U geeft mij wel de gelegenheid om niet een liedje in te brengen, maar ik zie dat ik nog één puntje in wil brengen. We hebben gesproken over kinderopvang en het zijn juist de consultatiebureaus, of de gemeenten met het

taalkoffertje, waar bij de ontwikkeling van het jonge kind de ouders een ingang hebben. Dus daar zou ik ook nog graag de heer Kuntzelaers over willen horen.

De voorzitter: Dank u wel. Ik zal de volgende keer de heer Roso vragen om niet te interrumperen als het om de tijd gaat. We gaan naar mevrouw Wolters van de PvdA.

Mevrouw Wolters (PvdA): Dank, voorzitter. De rij complimenten wordt voortgezet. We zijn heel erg blij met dit voorstel, en ook met de duidelijke en heldere lijn die is opgesteld en de ambitie van GS om die twee sporen in te zetten. En ik hoorde zelfs dat ze in Kerkrade alvast zijn begonnen. Die hebben tijdens de begrotingsvergadering een motie aangenomen die zich zal aansluiten op ons beleid, waarin hun Ripuarisch ook mooi al een plek heeft gekregen. Dus dat moedigen we alleen maar aan. Toch wil ik wel even een opmerking maken. Ik hoor ontzettend veel Vastelaovend, maar Vastelaovend alleen, dat vind ik wel een beetje jammer. We hebben een hele lijst van Vastelaovend-evenementen. Dat is prima. Laat die er ook vooral in staan. Daar horen ze ook vooral hun plek te krijgen. Maar vergeet ook niet de andere partners zoals het Limburg Film Fonds, het Jan Smeets Fonds en andere partners die hier een fantastische bijdrage aan kunnen leveren. En dan bereiken we misschien ook dat niet alleen de agenten van Bureau Maastricht Limburgs spreken, maar ook de agenten van Flikken Maastricht. Wat ons betreft lijkt 2030 nog ver weg. Maar we hebben nog veel te doen en moeten nog aan veel werken, dus stap voor stap zijn we onderweg naar deel III. Dank u wel, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel. Dan gaat het woord naar mevrouw Jenneskens van D66.

Mevrouw Jenneskens (D66): Voorzitter, ik sluit even aan bij collega Absil over de vorige periode. En ik was gisteren bij de promotie van ons voormalig commissielid Marc Vervuurt, die met haar dit stuk over het Hoes heeft gedaan. En in zijn proefschrift staat de samenvatting van een zeer complex onderzoek naar biomarkers, die eiwitten in de hersenen, heel moeilijk, keurig opgenomen in het Limburgs. En dat zijn allemaal van die mooie voorbeelden van wat er al allemaal wel kan. En ik moet eerlijk zeggen dat ik het ook in Limburgs lastig te begrijpen vond, maar dat was meer de inhoud van die materie. Voorzitter, ik sluit aan bij alle complimenten. En het is in tegenstelling tot bij het vorige agendapunt ook weleens leuk als beleidsstukken zoveel complimenten en steun krijgen, eigenlijk het tegenovergestelde van de insprekers bijna. Dus die complimenten delen wij ook heel erg. We hebben een aantal vragen, en die gaan met name over het praktische stuk. Recent werd op L1 onder andere geconcludeerd dat Limburg eigenlijk al veel punten binnen heeft voor erkenning onder deel III, en ik vroeg me eigenlijk af of de Gedeputeerde daar ook even op wilde reflecteren? Want als wij kijken naar het stuk dan zien wij voorzichtig door onze oogharen wel dat misschien niet per se die erkenning maar vooral ook dat de goede invulling van onze rol, met alle verplichtingen die daaruit voortkomen, eigenlijk is waar onze inzet naartoe gaat. En dat kunnen we op zich wel volgen, maar dat vroegen we ons af. Voor D66 is het vooral ook van belang om in het hier en nu te beginnen, en dat stelt GS ook. Wij hebben wat vragen over hoe we dat goed en verstandig doen. En waar wij naar zoeken is, de middelen zijn niet gigantisch, waar zouden we nou het eerste op moeten inzetten om een zo groot mogelijke impact te hebben? Dat is denk ik altijd de vraag. En onze vraag aan het College is: is dat nou niet iets waar we die kwartiermaker/actiecommissie ook voor zouden moeten vragen om ons af en toe proactief te adviseren met alles wat er gebeurt? Wat zouden wij nou moeten doen en hoe regel je dat goed met elkaar om dit zo goed mogelijk te stimuleren? Wij snappen de uitbreiding van en de rol van het Hoes en het instellen van

de actiecommissie. Als wij kijken naar het sturingsmodel dan vragen we ons af of we nu de volledige uitvoeringskracht extern beleggen. En dat kan misschien verstandig zijn, maar als we ergens lezen dat wij als Provincie geen eigen subsidieregeling meer hebben maar dat helemaal bij het Hoes neerleggen, vragen wij ons eigenlijk af: is het Hoes daar al op toegerust? En wij kunnen ons voorstellen dat het Hoes de uitvoeringskracht heeft, maar stel dat er echt middelen uitgekeerd zouden moeten worden aan projecten en dergelijke, dan is dat best complex met subsidies. En de vraag is dan: is het Hoes daarop toegerust en is het dan ook de geëigende partij? In vergelijking even als we kijken naar bijvoorbeeld het Huis voor de Sport of andere instellingen, die hebben een belangrijke rol in de uitvoeringskracht, maar als we echt iets concreets willen met aanvragen, dan doen we dat voor een deel zelf. Dus die puzzel of die draden, we vragen de Gedeputeerde om even die draden met ons uit elkaar te trekken. En dan nog twee dingen eigenlijk over de kinderopvang en het onderwijs. Ik ben een dochter van een leraar, een schoolleider, en toen mijn oudste broer geboren werd, vroeg ie aan iemand, een pedagoog die er verstand van heeft, moeten we er Limburgs tegen praten, is dat verstandig? En die adviseerde van harte doe dat alsjeblieft, want het maakt ze meertalig, het zorgt voor veel taalgevoel, en ik denk dat dat in mijn geval absoluut heeft geholpen. Het is eigenlijk een van de grootste geschenken die ik heb meegekregen uit mijn opvoeding. En we spreken in het stuk veel over de kinderopvang en het onderwijs, en behalve de praktische kant zijn dat instituties. En ik snap dat we ons daartoe richten, maar niet elk kind gaat naar de kinderopvang en niet fulltime, in de meeste gevallen althans, dus er ligt een belangrijke verantwoordelijkheid bij ouders.

De voorzitter: Nog één minuut, mevrouw Jenneskens.

Mevrouw Jenneskens (D66): Ja. Dus mijn vraag is eigenlijk: zouden we ons naast de ingezette richting niet ook moeten richten op verloskundigen, het consultatiebureau, eigenlijk partijen waar ouders komen, of zouden we dat misschien campagnematig kunnen doen, en dan met name op het feit dat het niet schadelijk is, maar goed is voor de taalontwikkeling van een kind? Want dat is een dogma wat maar niet verdwijnt. Mijn ouders hebben dat overigens zeer serieus genomen, want mijn Haarlemse neefje roept over zijn **tes**, ... Hij is het enige jongetje op de opvang dat naar iedereen haije roept, en als we in Meerlo lopen zegt ie **bekker**, **broeëdje**. En dan nog als laatste ... Nee, twee kleine dingen. Het tweede is, even praktisch aansluitend bij collega Koopman, we hebben een gigantisch tekort in onderwijs en opvang, we hebben al kortere schoolweken et cetera, en mijn vraag is: ik snap deze ambitie heel goed, maar kunnen we alsjeblieft met het onderwijs en opvang praten over hoe we dit goed kunnen doen, in plaats van over? En mijn vraag is: hoe borgen we nou eigenlijk dat belangrijke partijen in de uitvoering ook een goede zetel aan tafel hebben als we het plan bepalen? En dan tot slot de Raod veur 't Limburgs. We hebben het wel eens over organisaties die zichzelf overbodig zouden moeten maken. Het is hen gelukt, en dat is uniek en een heel groot compliment waard, wat ik namens D66 ook zou willen uitdelen. Tot zover.

De voorzitter: Dank u wel. Dan gaan we tot slot van de eerste termijn naar mijnheer Van Est van de 50PLUS-fractie.

De heer Van Est (50PLUS): Dank u wel, voorzitter. Voorzitter, de fractie van 50PLUS heeft met plezier kennisgenomen van het voorstel 'Same veur 't Limburgs'. Het is alleen weer jammer dat burgercommissieleden het vandaag niet in het dialect mogen doen, dus u moet mien sjoen Mestreechs taol vandaag even missen. Laten we zeggen dus wat dat betreft, maar dat houden jullie wel te goed voor

ergens een avond in januari. 50PLUS heeft het voorstel bekeken en eigenlijk hebben we het een beetje vergeleken met de ervaringen die wij hadden opgedaan bij het bezoek aan de collega's in Friesland. En eigenlijk was tijdens de lunch van deze bijeenkomst een heel duidelijk advies naar voren gekomen om te zorgen dat de Limburgse taal van onderop moet worden gevoed, zodat het leeft. Als de basis goed is, dan komt het ook wel goed en dan komt dat deel III wel vanzelf. Dat was het advies vanuit Friesland. En laten we zeggen: wij lezen dat vooral terug in de zinsnede, vooral als middel om ervoor te zorgen dat er meer en breder Limburgs wordt gesproken en niet als doel. En gisteren vernamen wij via de media dat de Universiteit Maastricht een gratis cursus Social Dutch aanbiedt, waar nu al wachtlijsten voor zijn, dit om de maatschappelijke integratie te bevorderen. En zo iets lijkt mij een goed voorbeeld. We zien het advies om in te zetten op de domeinen onderwijs, media, openbare diensten, culturele activiteiten en voorzieningen. Zo ging de presentatie in Friesland over het toepassen van het dialect in de zorg, omdat het voor veel cliënten veel makkelijker is om zich dan goed uit te drukken. En dat lijkt 50PLUS een goed voorbeeld om dit ook verder door te trekken naar andere beroepen met veel rechtstreekse contacten. Zo denken wij bijvoorbeeld aan politie, caissières, conciërges en bedieningspersonen in de horeca. Misschien moeten we nadenken over hoe je op een symbolische wijze duidelijk kunt maken dat iemand gewoon het dialect machtig is, of in ieder geval verstaat. En laten we ervoor waken dat het hele project niet gaat verzanden in een soort academische discussie met kleine groepen geïnteresseerden. Het is niet belangrijk dat er alleen een politiek draagvlak komt maar vooral een maatschappelijk draagvlak, en ik vraag heel graag de Deputé naar zijn antwoorden.

De voorzitter: Dank u wel voor de inbreng. Ik kijk even naar GS of die meteen doorgaat met de beantwoording? Ik neem aan van wel. Dan is het woord aan de heer Kuntzelaers, en u heeft maximaal 37 minuten tijd.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Dank u wel, voorzitter, en we gaan uiteraard proberen om dat korter en beknopter te doen dan de 37 minuten. Laat ik beginnen met een woord van dank, want, ik denk dat de heer Queisen het al terecht zei, het is een proces waar we met veel mensen heel hard aan gewerkt hebben hier in dit huis. Dus er is ambtelijk, en ook door Berenschot, enorm veel werk verzet om dit hier vandaag in de Statenzaal en in de commissie te hebben. Maar ik merk ook dat er een enorme betrokkenheid is bij datgene waar we het hier vandaag over hebben, bij het Limburgs. En dat is een betrokkenheid die niet alleen in onze organisatie en bij diegenen die hier aan de stukken hebben gewerkt merkbaar is, maar dat ervaar ik ook in de reactie die de Staten hier vandaag aan het College teruggeven. En dat is een gedeeld gevoel van dat we moeten werken aan het behoud van de Limburgse taal, want met het tempo waarin we nu zien dat kinderen steeds minder Limburgs gaan spreken, verdwijnt het Limburgs in 50 tot 100 jaar. Als we zo snel achteruitgaan, dan zullen we het Limburgs langzamerhand verliezen als we niet investeren in onze eigen taal, cultuur en identiteit. En het mooie is dat je dat voelt. Dat heb ik misschien wel het meest ervaren toen we met z'n allen naar Friesland gingen, een groot deel van u was daarbij aanwezig, en daarin zat een soort van gezamenlijke hoop ook verpakt. Daar zat een positiviteit, die je met elkaar samen ervoer, om naar Friesland toe te gaan, waar de mensen ook heel blij waren om ons te mogen ontvangen. En dat was een heel hartelijk ontvangst van mensen die trots waren op hun taal, die heel blij waren om te kunnen delen wat zij zelf doen aan inzet om het Fries, in dit geval, naar een hoger plan te tillen, maar ook om het met name te behouden. En dat was inspirerend en dat heeft ervoor gezorgd dat ik in ieder geval zelf ook nog met extra enthousiasme het proces doorkom. En dan, ik hoorde mijnheer Van Est het net ook misschien zeggen, krijg je een gevoel dat er politiek

draagvlak is aan het ontstaan. Je merkt dat je met z'n allen naar één doel in de toekomst toe aan het werken bent. Maar is het dan alleen politiek draagvlak? Want als we het hier met z'n allen in de zaal met elkaar eens zijn, dat is natuurlijk fantastisch. En laten we dat vooral koesteren, want dat is niet iedere dag het geval en zeker niet op ieder dossier, denk ik aan vandaag. Maar als ik zie hoeveel reacties we hebben gekregen op dit stuk ... En ik ben nu anderhalf jaar Gedeputeerde en ik kan u verklappen: het aantal positieve, ondersteunende mailtjes als je een stuk hebt gemaakt, is beperkt tot nihil te noemen. Echt, het komt zelden voor dat er iemand schrijft wat fijn dat u hier met z'n allen mee bezig bent om dit onderwerp naar een volgend stadium toe te brengen. En in dit geval was het overweldigend. Ik moet echt zeggen dat ik onder de indruk raakte van de Limburgers die zeiden van wat fijn dat jullie hier in de Staten je schouders eronder willen zetten. En dat is misschien ook wel een contrast met vorige periodes, want vanuit mevrouw Absil en mevrouw Jetten, en ook vanuit D66, zijn er destijds best wel acties geweest om te zorgen hoe krijgen we de middelen voor, destijds was het het Hoes, bij elkaar. En dat was best wel trekken aan heel weinig middelen om dat voor elkaar te krijgen. Het is uiteindelijk gelukt. Complimenten nog daarvoor. Maar de verandering die heeft plaatsgevonden, en dus de steun die je uit de Limburgse samenleving ervaart, is fantastisch. En wat ik heel bijzonder vond, is dat je dan ook berichten krijgt uit Friesland, uit het Nedersaksisch taalgebied, dat bij die grote groep mensen uit Groningen, Drenthe, tot aan Gelderland, ook daar wordt gezegd wat goed en wat mooi dat plan wat jullie hier opstellen, want dat geeft ook ons weer de energie en de kracht om ook bij ons juist weer achter onze eigen taal te gaan staan. En dat gecombineerd met de instellingen die wij natuurlijk hebben die zich hier keihard voor inzetten, de Raod, het Hoes, het Limburgs Museum, Veldeke en al die andere organisaties die ook betrokken zijn in dit proces, dat maakt dat we in een hele positieve vibe zitten. En ik geloof dat mevrouw Jenneskens het goed zei. Het feit dat De Raod zegt wij zijn bereid om ons nu op te heffen en ook misschien op te gaan in een nieuw systeem, want missie volbracht, het Limburgs wordt nu in enthousiasme opgepakt en we kunnen daarmee door, dat is inderdaad een zeldzaamheid en ook iets wat we met z'n allen mogen koesteren. Dat alles uit het hart, en dan nu naar de vragen die er allemaal gesteld zijn vandaag. En laat ik beginnen met de taal, de ene taal, en dat is een terechte vraag van mevrouw Jiménez, want het is namelijk ook de meest gestelde vraag als je gewoon in Limburg vertelt dat je met dit thema bezig bent. Moet ik dan Maastrichts gaan praten in Venlo of moeten we in Vaals dan het Helden's dialect gaan oefenen? Dat is een hele lastige vraag en het antwoord daarop is nee, dat hoeft niet. Je mag je eigen taal blijven spreken. En ik vond dat professor Van het Hout dat ook mooi heeft uitgelegd in het werkbezoek dat we met z'n allen gepleegd hebben. Zelfs als je een niveau III-status krijgt of wil ambiëren, dan hoeft je dus niet naar die uniforme eenheidstaal toe. Je kunt gewoon die diversiteit in je eigen dialecten blijven houden en toch erkend worden als geheel. Dus dat was voor mij een hele geruststelling, en ook dat de Friesen aangaven dat er ook in het Fries nog verschillende dialecten zijn waar je verschillende uitspraken in behoudt, en dat dat dus goed mogelijk is. Dus ook die ruimte, moet ik zeggen, en ook het antwoord op die vraag heeft ervoor gezorgd dat ik ook zelf een stuk enthousiaster kan zeggen dat ik bij de ambitie om naar niveau III toe te willen in de toekomst die hindernis nu niet meer zo voor ons zien, dat ik daardoor met meer vertrouwen naar de toekomst toe kijk. Dan liggen er nog steeds gigantisch veel uitdagingen voor ons. En we nemen als we dit plan aannemen in de Staten echt al een hele grote stap. We gaan van relatief beperkte investeringen in de eigen taal en cultuur naar echt wel een substantieel grote stap naar de toekomst toe. En ik begrijp heel goed dat er een aantal Statenleden hier, onder andere de heer Wetemans, vroegen van hoe kunnen we nou meten wat we doen met deze investeringen? Kunnen we KPI's formuleren? Kunnen we met z'n allen in ieder geval een vinger aan de pols houden of die investeringen die je doet ook het resultaat opleveren dat je wil? En ik denk dat we

daar een goede combinatie kunnen vinden tussen enerzijds het al opgerichte of nog opgerichte Staotecomité van het Limburgs, natuurlijk, die zich vanuit jullie Staten gaan bezighouden met de Limburgse taal, en dus een soort van monitoring. En ik denk dat het goed is dat we samen met de leden van het Staotecomité gaan kijken van welke KPI's zouden we dan willen monitoren, waar hebben we ook invloed op. Maar als suggestie inderdaad op hoeveel kinderopvanglocaties is het mogelijk om tweetalig het gesprek aan te gaan als kind of ... Er zijn trouwens sowieso wetenschappelijke data beschikbaar over hoeveel mensen spreken nou Limburgs en hoeveel kinderen en hoe is de trend daarbinnen? En misschien kunnen we die zaken met elkaar combineren in een jaarlijkse of tweejaarlijkse, afhankelijk van hoe snel je de data bij elkaar krijgt, rapportage, waarin je die ontwikkeling met elkaar kunt zien. Want als je die van de afgelopen tien jaar bij elkaar legt, dan zie je inderdaad die teruggang met name bij die jongere generatie, en dat is natuurlijk waar we het voor willen doen als we die Limburgse taal en cultuur met elkaar willen behouden. Want als we daar niet investeren, dan verliezen we dat in de toekomst. En als we dat goed monitoren, dan kunnen we ook zien of de impact van datgene wat wij hier voorstellen voldoende is of dat we bij moeten stellen om daar nog een andere richting in te kiezen. Financiën is altijd een goede vraag natuurlijk, het geld. En binnen de beschikbare middelen is dit de koers waarvan ik denk dat we echt hele goede stappen kunnen zetten om eigenlijk al binnen deel II al binnen de ruimte die je hebt het Limburgs verder te stimuleren. En mevrouw Jiménez zei dat daarnet ook terecht, dan zit je op het niveau van de kinderen, op de ouders. Daar wil je juist je middelen op dit moment inzetten. Dat is ook de kwetsbaarste groep waar we met elkaar tegenaan lopen. En ik hoorde zojuist van een aantal partijen, volgens mij waren het mevrouw Absil en mevrouw Jenneskens, pak dan niet alleen de kinderopvang en de school, maar kijk ook juist daar waar de ouders actief zijn. Dus of dat nou bij de GGD of bij het OuderKindCentrum of op andere plekken is, zorg ook op die plekken juist dat we de aandacht geven aan die Limburgse taal en dat daar ruimte voor wordt gemaakt. En ik denk dat we daar inderdaad de meeste aandacht leggen in de investeringen die wij nu doen. Een ander onderdeel waar we natuurlijk veel gebruik van maken is de grote drager. Waarom spreken er nog steeds meer Limburgers Limburgs dan dat de Friesen Fries spreken. Dat heeft er alles mee te maken dat Limburgs een actieve taal is die wij gebruiken, met Vastelaovend misschien wel als het grote uithangbord. Maar natuurlijk ook op heel veel andere plekken zie je dat het Limburgs nog steeds de voertaal is. En daarom ook die extra investering op dat gebied, zeg maar, om daar ook die Limburgse taal als uithangbord naar buiten toe te hangen. En ik zie een vinger.

De voorzitter: Mevrouw Absil heeft een vraag voor u.

Mevrouw Absil (CDA): Ja, want hoorde ik u zeggen dat ... Ik ben het even kwijt. Het onderwerp hiervoor was, op een gegeven moment?

Gedeputeerde Kuntzelaers: OuderKindCentra.

Mevrouw Absil (CDA): Ja. Hoorde ik u nu zeggen van dat staat al in het voorstel? Want dat zie ik niet terug. Ik zie bijvoorbeeld in de vorige periode is er een brief gestuurd naar alle consultatiebureaus over het belang van meertaligheid. Dus als u zegt het staat er al in of wij gaan dit al doen, dan mis ik dat even.

De voorzitter: Gedeputeerde.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Nee, voorzitter. Met uw goedvinden richting mevrouw Absil, dat is niet wat ik bedoel. Wat ik bedoel te zeggen is de focus ligt op educatie, kinderopvang op dit moment, en daaraan palend hoort natuurlijk ook dat deel van die ouders en die instellingen waar je de kinder-ouderrelatie kunt vinden. Dus dat staat hier niet zo letterlijk benoemd, maar dat past natuurlijk wel volledig in de lijn van waar je de invloed wil uitoefenen om dat Limburgs juist weer die plek te geven die het verdient. Dus in die gedachtegang past uw redenering, en ben ik ook van harte bereid om te kijken hoe we dat aan elkaar kunnen vervlechten in dit stuk.

De voorzitter: Gaat u door.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Zeker. Financiën, want daar waren we, en de grote vraag is: is de € 1 miljoen voldoende. Je zit op ongeveer 10% van wat de Friesen investeren, en kun je daarmee hetzelfde op poten zetten of kun je daarmee hetzelfde realiseren als dat zij doen? En het antwoord is: dit is de eerste stap die je in de richting zet om je eigen taal en cultuur te behouden. En we kunnen echt hele mooie dingen gaan doen met deze eerste inzet van middelen, maar als je daarna ziet dat je meer ambitie hebt, dat je grotere stappen wil zetten en dat je in de nabije of de verdere toekomst denkt van er is meer geld nodig om grotere doelen te behalen, dan is het aan uw Staten om zelf te bedenken wij willen daar meer geld voor inzetten of we willen het houden op het budget wat we nu hebben. Die keuze is aan u. Wij denken in ieder geval dat we met deze eerste stap een behapbare beweging maken, ook richting het veld. Want velen van u hebben ook gevraagd naar, bijvoorbeeld bij het Hoes veur 't Limburgs, in hoeverre zijn zij in staat om bepaalde taken op dit moment op te pakken, subsidieverlening werd bijvoorbeeld genoemd als een van de punten, of kunnen ze, de heer Queisen zei dat volgens mij, met het budget wat hier staat voor het Hoes wel de overhead dragen. Het Hoes zelf is van mening dat ze de taken die ze hier bedeed krijgen kunnen uitvoeren. Dat hebben ze ook uitgesproken. Daar zijn ze ook echt van overtuigd. Maar als je straks meer wil, dan moet je natuurlijk wel kijken of je daar ook bijpassende middelen tegenoverstelt. Maar op dit moment zijn de financiën voldoende voor het veld om het te absorberen. Want je moet ook de mensen opleiden, je moet de mensen hebben die dit kunnen uitvoeren, en dat is natuurlijk ook een groeimodel wat je met elkaar hebt. Je kunt niet van vandaag op morgen in een keer dertig specialisten Limburgs uit een hoge hoed toveren die allemaal nieuwe taken doen. Je moet ook bouwen aan een organisatie. Want het Hoes veur 't Limburgs is ongeveer pas twee jaar actief in de huidige taak, zeg maar. En om in zo'n snel tempo te groeien is misschien ook helemaal niet wenselijk. Dus laten we met elkaar deze stap zetten, de volgende groeiperiode voor het Hoes mee faciliteren en volgend jaar of het jaar daarop kritisch kijken of daar nog nieuwe potentie zit, en ook misschien wel, bij de Staten aangewakkerd door het gigantische succes wat we natuurlijk met z'n allen gaan realiseren, de ambitie om ook eventueel nog extra middelen op tafel te leggen. En van daaruit kom ik dan automatisch op deel III en de weg die we daar naartoe met elkaar kunnen lopen. Springen we er in een keer naartoe? Nee. En ik denk dat dat ook verstandig is. Voor een Provincie die zelf tot op heden beperkt geïnvesteerd heeft in haar eigen taal en cultuur en nu pas haar eerste grotere stappen begint te zetten, denk ik dat het verstandig is om ook zelf aan te tonen dat wij overtuigd zijn van de koers die wij varen. Dat is één onderdeel. Een tweede is ... En ik refereer dan even aan de heer Wetemans die zei van moeten we niet eigenlijk al gewoon meteen bij het Rijk op de deur kloppen en zeggen liefst vandaag al naar de deel III-status toe. Niet met die woorden, maar ik zit lang genoeg in de politiek om te weten dat je de geesten wel rijp moet maken voor een stap die ze in de toekomst gaan doen. En dat betekent dat je een effectieve lobby moet opzetten om die stap die je eventueel later wil gaan zetten, goed onderbouwd

te maken, zodat er ook op het ministerie van Onderwijs bijvoorbeeld, of bij het ministerie van Justitie, niet mensen in de kramp schieten op het moment dat ze horen dat er vervolgstappen gezet gaan worden. En dan kom ik ook meteen bij de vragen, onder andere van de VVD, want als we een heel rigide toepassing van de Limburgse taal zouden krijgen, dus je moet Limburgs spreken op een school, dat is natuurlijk geen optie. Het moet naast elkaar kunnen bestaan. Ik geloof dat Berenschot dat in het rapport ook mooi heeft verwoord, en de Friesen bijvoorbeeld het voorbeeld geven hoe dat ook zou kunnen. En hetzelfde geldt in de rechtbank. Het is natuurlijk niet de bedoeling dat de rechter per se in dat Limburgs terug moet praten, maar dat iemand die voor de rechtbank staat en misschien laaggeletterd is en is opgegroeid in een situatie waarin die sec zijn eigen Limburgse taal gesproken heeft, de ruimte krijgt om zich uit te drukken op de manier waarop die het het beste kan. Want je bent natuurlijk op een kwetsbare plek op het moment dat je in de rechtbank staat en je jezelf moet verdedigen. En om iemand dan de kans te geven om zijn verhaal te kunnen doen in de taal waarin die zich het beste uit kan drukken, dat zou best wel eens een hele mooie ontwikkeling kunnen zijn; zonder dat men het rechtelijk apparaat met enorme lastige situaties van cursussen Limburgs moeten opscheppen, maar dat je daar eventueel een stap zet, dat is best wel denkbaar. Ik zeg niet dat het de enige of de beslissende keuze is die we moeten maken, maar daar valt best wel wat voor te zeggen.

De voorzitter: Mevrouw Koopman.

Mevrouw Koopman (VVD): Dank u wel, voorzitter. Ik begrijp wat u zegt, Gedeputeerde, maar hoor ik u dan ook zeggen dat we dat inlegscorevel aanpassen? Want het staat daar vrij rigide.

De voorzitter: Mijnheer Kuntzelaers.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Voorzitter, ik kijk ook even naar mijn gewaardeerde ondersteuningsteam hier naast mij. Ik meen namelijk dat het ... Die scherpte heb ik er niet in teruggelezen. En dan kijk ik even naar Berenschot in dit geval. Het helpt enorm als je mensen hebt die het helemaal uitgeplozen hebben. Is het zo rigide of niet? Mag ik daar de hulplijn in roepen? Ik ga dadelijk voor fiftyfifty.

De voorzitter: Het mag van de voorzitter. Mevrouw Fuchs.

Mevrouw Fuchs: Top. Ik zal het scorevel even uitleggen. Want hoe het werkt is dat er dus per onderdeel meerdere vlakken zijn waarop gescoord kan worden, en onder andere het gedeelte over de rechterlijke autoriteiten geeft verschillende niveaus aan waarop er gescoord kan worden op bepaalde onderdelen. En bijvoorbeeld het hoogste niveau, zou gezegd kunnen worden, zou bij de rechterlijke autoriteiten kunnen inhouden dat uitsluitend het Limburgs gesproken zou worden in de rechtszaal, maar dat hoeft niet. Wat ook bijvoorbeeld zou kunnen, is dat iemand, zoals de Gedeputeerde net zei, zelf een verklaring aflegt in het Limburgs en dat daar in het Nederlands op wordt gereageerd. Dus het hoeft niet zo rigide aangepast te worden, wil er voldaan worden aan die onderdelen.

De voorzitter: Dank u voor de toelichting. Mevrouw Koopman?

Mevrouw Koopman (VVD): Dank u wel, ook voor de toelichting, inderdaad. Maar is het dan niet handiger om dat dan toch iets anders te formuleren?

De voorzitter: Gedeputeerde.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Voorzitter, ik denk dat we misschien in bredere context bij een punt komen wat we goed moeten uitleggen. Of het nou in deze zin is, ik pas met alle plezier alles aan wat we kunnen verduidelijken, maar we zullen straks moeten uitleggen naar de brede buitenwereld wat de ambities zijn met de Limburgse taal, en dat kan gaan over wat je opteert bij een rechterlijke macht of wat je juist wilt in het onderwijs. Je zult langzamerhand in de komende jaren moeten komen tot een propositie die mensen enthousiast maakt, ook als je niet Limburgssprekende bent op een school in groep 8 ergens in Venray, want dan is inderdaad de overstap, zoals u zei, naar Brabant snel gemaakt. En we willen natuurlijk dat iemand denkt wat mooi, ik woon in een Limburgs dorp, ik wil hier graag onderdeel van de samenleving zijn, ik wil iedereen zich hier thuis laten voelen, en dat kan prima met Nederlands en Limburgs naast elkaar en dat kan hand in hand. En dat is een visie die ik graag zou willen uitdragen met z'n allen. En daarmee hoop ik dus ook dat we loskomen van het beeld dat het heel erg streng zou worden opgelegd, want dat is niet wat we beogen. We willen natuurlijk de taal onderhouden en laten groeien, maar niet van bovenaf keihard opleggen.

De voorzitter: Mevrouw Koopman.

Mevrouw Koopman (VVD): Dank u wel, voorzitter, en ook bedankt voor deze uiteenzetting. Alleen, dat scorevel ligt er wel, en er zit een gradatie in van één tot en met vier en een opbouw. En ik ben eigenlijk meer op zoek naar ... Ik weet ook niet of dit zeg maar echt de vaststaande selectiecriteria zijn waarop die punten verdiend moeten gaan worden om te voldoen aan deel III. Maar als dit de vaststaande criteria zijn, er kan ook een criterium van af.

De voorzitter: De Gedeputeerde.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Dank u wel, voorzitter. We hebben natuurlijk sowieso de ruimte om punten bij elkaar te brengen in dit grotere geheel, dus laten we ... En ik denk dat het ook goed is om in het Staotecomité misschien met elkaar in de loop der jaren nog een aantal verdiepingsslagen aan te brengen van waar zou je dan op in willen zetten als collectief hier in de Staten, en waar is het ook het meest kansrijk dat je in de buitenwereld, gewoon in de Limburgse samenleving, het daadwerkelijke draagvlak met elkaar weet te vinden om de juiste hoeveelheid punten bij elkaar te brengen als je daarvoor kiest om een deel III-status te kunnen bereiken.

De voorzitter: Er is een vervolgvraag, maar die moet ik dan toch turven als een nieuwe interruptie, mevrouw Koopman. Maar dat zal voor u geen bezwaar zijn, neem ik aan.

Mevrouw Koopman (VVD): Dank u wel, voorzitter. Prima als dat in het Staotecomité wordt meegenomen. Dat is zeg maar hoe wij hier denken, hoe wij hier dan invulling aan gaan geven. Maar het wordt natuurlijk een breder verhaal. En om dat maatschappelijk draagvlak ook te toetsen, moet je ook daarin bijvoorbeeld het onderwijsveld betrekken en ook de rechterlijke macht, want het heeft direct invloed op hen. Hoe gaan we dat doen?

De voorzitter: Gedeputeerde.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Voorzitter, daar zullen we natuurlijk de komende tijd heel hard ons best voor gaan doen om, als je aan bepaalde ontwikkelingen gaat werken, dat niet vanuit hier te bedenken en dat uit te rollen, maar dat doe je natuurlijk ... Je gaat het gesprek met de kinderopvang en met het basis- of primair onderwijs aan, en eventueel bij de vervolgopleidingen daarna, maar het is een beetje ... Ik ben de afgelopen tijd natuurlijk ook op veel locaties geweest. En als je met de kinderopvang het gesprek aangaat, dan krijg je hele interessante gesprekken van wat dat voor hen praktisch betekent, maar je krijgt ook meteen, en dat vond ik wel heel erg tof, de dag erna al de appjes van we hebben het toch alvast uitgeprobeerd en het is super positief en het werkt heel erg leuk in de klas met de kinderen. Dus het werkt twee kanten uit. Je ziet de hobbels die je op de weg met elkaar waarneemt. En dat zijn, als je met het veld praat, altijd net die praktische zaken die je zelf hier nooit had bedacht met elkaar, maar het levert ook meteen een actiestand op aan de kant van het veld waar je mee spreekt. Dus dat zullen we gewoon verder met elkaar vanuit hier, en ook met de organisaties die we al hebben, gaan oppakken.

De voorzitter: Dat roept nog wel een vervolgvraag op.

Mevrouw Koopman (VVD): Ja, de vraag of dat een toezegging is?

De voorzitter: En wat is dan precies de toezegging volgens u?

Mevrouw Koopman (VVD): Dat dan zeg maar het veld goed daarin wordt meegenomen om de beoordeling ... Dat als je de punten van het scorevel van deel III gaat afwegen, je daar dus goed met elkaar over uitwisselt en daarover nadenkt en samen tot een overeenkomst daarin komt.

De voorzitter: ik snap wat u zegt, maar om hem SMART te maken is dat nog even wel lastig, denk ik, Gedeputeerde.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Maar laten we daar even naar kijken hoe we dat kunnen doen, want ik denk dat ... Want u heeft het over het proces naar deel III en hoe betrek je daar het veld bij en hoe zorg ik ervoor of hoe zorgen we ervoor dat we met elkaar dan de juiste inzet leveren om ook die ambities daar te laten landen. Ik denk dat het misschien beter is om een toezegging te doen, die gaat eigenlijk ook over deel II. Hoe betrek je in het proces waarin we nu al zitten het onderwijs en ook alle andere takken van sport, want ik denk dat de rechterlijke macht misschien wel heel erg selectief is om die eruit te lichten en niet alle andere velden te gebruiken. Maar hoe zorgen we per deelgebied ervoor dat we de juiste mensen uit het veld betrekken bij datgene wat we doen, en laat ik daarvan zeggen dat wij in het Staatecomité in de komende tijd proberen per onderwerp te laten weten hoe we daarmee aan de slag gaan, op welke manier we het veld betrekken.

De voorzitter: Prima. Gaat u verder met de beantwoording.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Zeker. Dank u wel, voorzitter. Dan gaan we toch van het land en de provincie naar het internationale deel, want je kunt maar met z'n allen enthousiast zijn over een thema en ook meteen het buitenland proberen te veroveren. Mijnheer Queisen, wat een gezonde ambitie liet u

meteen blijken. En ik deel wel een blik die u hier weer hebt, want u zegt voor mij is Selfkant dichtbij en daar spreekt men eigenlijk hetzelfde dialect als ik thuis, en ik herken dat ook wel zo. Mijn oom woont in ... Ik heb een Duitse oom, mijn tante is net een dorp over de grens verhuisd, en met mijn Duitse oom kan ik dialect spreken. Zijn dialect is Limburgs maar met een Verduitsing daarin. En je begrijpt elkaar uitstekend en je kunt dat heel goed met elkaar delen, maar je ziet ook, en misschien niet aan die kant maar aan de Duitse kant van de grens, nog wel meer dan bij ons dat dat dialect heel snel aan het verdwijnen is. En het heeft een meerwaarde als je met elkaar in je Limburgse eigen taal kunt praten. En ik heb dat ervaren toen ik met de Vlaamse minister moest spreken over een aantal dossiers die wij met elkaar niet altijd even gemakkelijk voorbij zagen komen, en toen bleek zij als burgemeester van Dilsen-Stokkem gewoon ons Limburgs te spreken of ook haar Limburgs te spreken. En in een keer ga je van een minister uit een ander land naar iemand waarmee je dezelfde identiteit en dezelfde cultuur deelt en hetzelfde verhaal vertelt, en dat betekent enorm veel in het overbruggen van verschillen die je gewoon op inhoudelijke redenen toch al hebt. En dan kun je nog steeds met elkaar van mening verschillen, maar je begrijpt elkaar beter en er is meer ruimte voor elkaar om die vervolgslagen te maken. En daarom ben ik wel blij met uw suggestie om in ieder geval te kijken wat er mogelijk is in het Limburgse taalgebied en hoe groot dat Limburgse taalgebied is, dat we dat met elkaar in kaart brengen, en te kijken wat er over beide grenzen heen mogelijk is. Dus ik wil die suggestie meenemen. Ik moet nog even kijken waar en hoe we hem gaan inpassen, maar ik vind de suggestie interessant en ik wil daar wel meekijken hoe we daarmee verder gaan.

De voorzitter: Meneer Queisen.

De heer Queisen (BBB): In aanvulling daarop kan ik misschien zelf gewoon een oriënterende handreiking geven. De heer Leon Vaessen van D66, de collega, en ik hebben rechtstreekse contacten met de gemeentebesturen in de gemeente Selfkant, en het zou wel eens kunnen om gewoon eens een oriënterend gesprek met hen te hebben van hoe denken zij daarover. En dan kunnen we dan verder kijken van is het mogelijk of komen er te veel beren op de weg.

De voorzitter: Gedeputeerde.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Voorzitter, ik ben blij met het enthousiasme van de twee Statenleden. Ik wil hem toch één niveautje hoger trekken voordat ik begin aan het gesprek met de gemeente Selfkant. Ik wil eerst even een analyse maken van hoeveel gemeenten hebben we het over waar het Limburgs aan beide zijden van de grens wordt gesproken, zijn daar al instituten, instellingen, gemeenten, organisaties bezig met de Limburgse talen, en zo ja, op welke manier, en dat we vanuit dat perspectief, vanuit die analyse met elkaar gaan kijken hoe we de connecties over de grens gaan leggen. En als we op dat punt zijn aangekomen, dan ben ik gaarne bereid natuurlijk om met u over de grens te trekken om te kijken hoe het met het Limburgs staat aan de andere zijde.

De heer Queisen (BBB): Ik kan u de informatie doormailen.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Dat wordt altijd gewaardeerd, voorzitter, als we extra info kunnen krijgen, en dan zal ik zorgen dat we binnen het Staotecomité, daar waar we de informatie met elkaar delen, ook dit element met elkaar nog verder zullen uitdiepen.

De voorzitter: Gaat u door.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Dank, voorzitter. Dan begin ik langzamerhand door mijn thema's heen te gaan. En ik kan me voorstellen dat er nog enkele vragen onbeantwoord zijn, maar dan hoor ik dat graag uit de Statenzaal, want zelf denk ik dat we het verhaal redelijk rond hebben en ...

De voorzitter: Dan kijk ik even. Zijn er nog vragen open blijven staan? Mijnheer Van den Beucken.

De heer Van den Beucken (LOKAAL-LIMBURG): Dank u wel. Misschien heb ik het door mijn oververmoeidheid niet meegekregen. Ik denk ik heb natuurlijk wel geprobeerd op te letten. Ik vroeg eigenlijk van als je gaat kijken naar een aantal deelgebieden in Limburg, dan is het Limburgs onder jongeren eigenlijk bijna uitgestorven, Heerlen is daar een voorbeeld van, of in ieder geval aan erosie onderhevig. De middelen die we gaan inzetten, worden die ook nog geografisch op de een of andere manier hier en daar verzwaard? Dat was eigenlijk de kernvraag.

De voorzitter: Gedeputeerde.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Dank u wel, voorzitter. Ik vond het een interessante aanvliegroute die u daar koos, en ik denk dat het een taak van de Provincie is om het gesprek met de gemeenten in algemene zin aan te gaan. Ik denk dat we dat als een exercitie in het komende jaar zullen moeten uitvoeren om te kijken hoe groot de ambities van de verschillende gemeenten zijn, want die zijn nogal uiteenlopend. De gemeente waar we nu zijn, heeft een behoorlijk bedrag uitgetrokken om in haar eigen stad het eigen dialect verder te stimuleren, en daar zou je natuurlijk een mooie samenwerking kunnen zoeken met die lokale overheid. Ik weet niet of wij vanuit hier ook nog een gebiedsgerichte aanpak daaroverheen zouden moeten willen organiseren. Wat ik wel wil, ik hoor dat Kerkrade al een mooi initiatief heeft genomen, dat je juist met de gemeente het gesprek aangaat van hoeverre kunnen wij zorgen dat die zaken op elkaar aansluiten. Want dat is natuurlijk wat je wil. Je wilt niet dat er in iedere gemeente opnieuw het wiel wordt uitgevonden, maar je wil juist dat we in Limburg van de kennis en kunde gebruik maken en die met elkaar delen. En ik wil wel alle gemeenten motiveren om natuurlijk ook zo'n mooi bedrag uit te trekken om het Limburgs verder te helpen, want dat kunnen we natuurlijk goed gebruiken dat er ook op lokale schaal middelen beschikbaar komen.

De voorzitter: Mijnheer Wetemans had ook nog een onbeantwoorde vraag.

De heer Wetemans (oos limburg): Juist. Het nut van het convenant, hoe staat u daar tegenover?

De voorzitter: Gedeputeerde.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Dank u wel, voorzitter. Ik denk dat het convenant een van die stappen is geweest op weg naar het punt waar we nu zijn. Ik zie de afgelopen jaren dat bij de aanzwengelde werking die er is geweest om dit onderwerp te krijgen op het punt waar we nu staan, er verschillende stapjes naartoe zijn gemaakt, en het convenant is een van die stappen op weg naar een prominentere positie van de Limburgse taal in de politiek, maar ook in de samenleving. En ik zie het convenant dus

eigenlijk als een stap naar het proces waar we nu in zitten. Ik zie het eigenlijk als een stap die we hebben gezet, en waar we nu op voortborduren in de komende jaren.

De voorzitter: Er is nog een vraag van mijnheer Wetemans.

De heer Wetemans (oos limburg): Een vervolgvraag, eigenlijk. De vraag was eigenlijk meer van kan het convenant niet opgezegd worden? Want er wordt eigenlijk gezegd in het convenant dat de Rijksoverheid niet veel hoeft te doen of in ieder geval dingen niet hoeft te doen, en is het dan niet beter om dat convenant op te zeggen vanuit Limburg?

De voorzitter: Gedeputeerde.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Voorzitter, ik denk dat we voor het opzeggen van convenanten en het kiezen van een koers om het Rijk te overtuigen om op den duur het Limburgs te omarmen een goede strategie moeten maken, en dat is een lobbystrategie die je met elkaar moet willen doorlopen. Daar moet je goed over nadenken. Die moet je vooral niet hier in de Statenzaal met elkaar bespreken. Ik zou dat vooral in het Staotecomité en de vertrouwelijkheid doen. Want als je een strategie met elkaar maakt hoe je de omgeving, het Rijk wil beïnvloeden om de juiste stappen te zetten, dan kun je dat het beste met elkaar gezamenlijk uitzoeken. En van daaruit kan het convenant, of in de huidige vorm of het opzeggen daarvan, een onderdeel van de stappen zijn die je wilt zetten, maar ik zou dat vooral met elkaar rustig overdenken en niet overhaast hier besluiten in een Statenzaal.

De voorzitter: Dat roept een vervolgvraag op bij de heer Wetemans.

De heer Wetemans (oos limburg): Ik wil het ook niet op dit moment besluiten. Ik kan me voorstellen dat er inderdaad een wijzigingsvoorstel zou kunnen komen dat dan besproken wordt met de Rijksoverheid, want mij lijkt namelijk het convenant in zijn huidige staat niet echt bevorderlijk.

De voorzitter: Dank u wel voor het statement. Volgens mij is er nog een vraag van mevrouw Wolters van de PvdA.

Mevrouw Wolters (PvdA): Dank, voorzitter, maar de Gedeputeerde heeft voldoende gereflecteerd op wat er allemaal wel en niet gebeurt. Ik laat het even hierbij.

De voorzitter: Dank u wel. Dan kijk ik even naar mevrouw Jenneskens, die heeft ook nog een open vraag.

Mevrouw Jenneskens (D66): Voorzitter, ik had twee vragen gesteld. De eerste ging over wordt nou het Hoes een subsidie verlenende instantie en zijn ze daarop toegerust? En daar heeft u het wel kort over gehad, maar ik zou die toch echt even wat meer uit elkaar willen trekken. En de tweede vraag was hoe borgen we nou ... Want u zegt ga op bezoek en er komt straks een kwartiermaker, een actiecomité, maar het gaat uiteindelijk erover, zeker de komende periode, dat we plannen maken die gewoon uitvoerbaar zijn en concreet kunnen beginnen. Dus hoe borgen we dat we opvang en onderwijs niet als een soort van

resultaatgebied doen, maar dat we die een fatsoenlijke stem geven om te zorgen dat dit ook haalbare dingen worden? Die had u nog niet helemaal beantwoord.

De voorzitter: Gedeputeerde.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Ik denk, voorzitter, het eerste punt wat aangehaald wordt, dus is het Hoes in staat om de taken die hier verwoord staan te absorberen en ook uit te voeren, daar hebben we natuurlijk hele goede gesprekken met het Hoes over gehad, en die hebben ook zelf aangegeven dat deze regeling uitvoeren voor hen prima te doen is. Ze kunnen dus inderdaad kleine regelingen voor ons invullen. Dat kan. Daar hoeft u ook niet bezorgd over te zijn. Er zijn meerdere instellingen die zulke zaken voor ons doen, dus dat is niet uniek. Het tweede punt wat u aanhaalde is eigenlijk de mate van betrokkenheid van het onderwijs en alle andere aanpalende instellingen die we natuurlijk hebben om dat proces voor te trekken. Hoe gaan we die dan meenemen in dit proces? Ik denk dat het goed is dat we inderdaad in het Staotecomité één aanpak met u delen, en daar zullen we het Hoes ook bij betrekken om te kijken hoe we dat samen richting dat veld met elkaar op een juiste manier gaan doen.

De voorzitter: Dank u wel. Mevrouw Absil heeft nog een vraag.

Mevrouw Absil (CDA): Ik heb ook nog twee openstaande vragen, en de vraag of wij uw antwoord van wij gaan uiteraard ook met consultatiebureaus in gesprek als een toezegging kunnen opvatten?

Gedeputeerde Kuntzelaers: Ja, voorzitter. Ik denk dat, in die totale blik die we op het onderwijsveld, kinderopvang en inderdaad de ouder-kind gerelateerde instellingen, want dat zijn er misschien meer dan die we hier hebben benoemd met elkaar, kunnen we wat mij betreft prima in één aanpak proberen samen te vatten, vangen.

Mevrouw Absil (CDA): En dan zowel inhoudelijk als onder het kopje campagne, om hem even specifiek te hebben?

De voorzitter: Gedeputeerde.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Voorzitter, ik denk dat we moeten uitkijken dat we hier vandaag al de campagnes met elkaar gaan zitten invullen. Ik denk dat we dan te ver in de praktische modus schieten, maar ik sluit niet uit dat die zaken met elkaar in één lijn wandelen. Dat zou kunnen.

Mevrouw Absil (CDA): Dan heb ik nog ...

De voorzitter: Dank u wel. Ja? U heeft nog een vraag?

Mevrouw Absil (CDA): Ja. Ik had twee openstaande vragen in mijn beleving. Ik had gevraagd van het zou hartstikke fijn zijn als er bijvoorbeeld een app kan komen, zodat je die vertalingen van het Kirchroädsj naar het Heljes kan krijgen, dus hoe ziet u die mogelijkheden? En ik had gevraagd wat als nou onze volkscultuur, muziekcultuur, Vastelaovend-cultuur, onze bepalende x-factor zou zijn, hoe zouden we daar bewijslast voor kunnen krijgen? Dat is eigenlijk de vraag die eronder ligt. Zou dat via een leerstoel

kunnen? Want, als dat zo zou zijn, zou dat veel uitmaken voor de keuzes die we in de toekomst gaan maken over waar wij onze financiën op inzetten.

De voorzitter: Gedeputeerde.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Voorzitter, ik denk dat we daar wel twee antwoorden op hebben. Laat ik beginnen met de leerstoel. Welke invulling we daar inhoudelijk aan gaan geven, ik denk dat we dat met elkaar nog goed moeten bespreken. Maar ik vind het een interessante om de relatie tussen, laten we volkscultuur in een iets bredere context benoemen, en taalbevordering aan de andere kant ... Ik heb geen idee hoe de wetenschappelijke status van dit soort onderzoeksthema's is, maar ik ben benieuwd of er een correlatie tussen beiden te vinden is en of dat voor onze provincie in het bijzonder dan een uitzonderingspositie zou betekenen of juist niet. Ik kan me voorstellen dat we dat met elkaar willen onderzoeken, maar ik kan me ook heel veel andere thema's bedenken die we met elkaar in relatie tot de Limburgse taal nog willen onderzoeken. Dus laten we in een afzonderlijke sessie met elkaar bespreken van wat wil je dan op wetenschappelijk gebied. En dan betrekken we daar ook een aantal wetenschappers bij die de afgelopen jaren onderzoek hebben gedaan op dit thema, zodat we met elkaar een goed, doordacht plan kunnen maken om hiermee aan de slag te gaan. Het tweede punt was de app. Ik ben niet zo happig op, misschien ook als communicatieadviseur uit het verleden, op overheden die apps maken, want dat zijn vaak niet gebruikte of weinig gebruikte projecten. Ik voel er meer voor om te kijken om bijvoorbeeld, wat Google Translate recent gedaan heeft, het Limburgs te betrekken bij een veel gebruikt online middel, te kijken of je daar naar verbetering toe kunt door inputkwaliteit toe te voegen aan dat proces. Daar zie ik eigenlijk de meeste ontwikkelruimte, maar ook dat is iets waar we nog verder die diepte in zouden kunnen proberen te vinden.

De voorzitter: Dat roept nog een vervolgvraag op, zie ik.

Mevrouw Absil (CDA): Ja. Want die vragen hoor ik meer, en ook het antwoord van dat gaan we nog doen, terwijl ik in dit plan juist eigenlijk een heldere verdeling zie van dit gaan we investeren in onderwijs et cetera. Dus door uw beantwoording ben ik nu wel zoekende. En wanneer krijgen we dit nu terug als Staten dan wel commissie? Dus in het Staatecomité gaan we een aantal zaken bespreken, maar ik verwacht ook dat wij gewoon als commissie op gezette tijden geïnformeerd worden. Ik ben even het spoor bijster hoe dat zich nu gaat ontwikkelen.

De voorzitter: Gedeputeerde.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Voorzitter, ik denk dat we twee processen dan uit elkaar trekken. Aan de ene kant het Staatencomité, waar je ook met elkaar de diepte in kunt, waar je met elkaar ook die koers mee kunt bepalen of het nou welk wetenschappelijk onderzoek is op de mate waarin je het onderwijs rondom de kinderopvang gaat betrekken. Daar kun je echt met elkaar het gesprek voeren en ook met elkaar nog over de koers stoeien van hoe ga je dat dan precies invullen. En ik denk dat je gewoon een keer per jaar met elkaar, maar dat is aan u, u gaat over uw eigen Staten, een soort van totaaloverzicht krijgen. Dat past misschien ook goed op het deel van de KPI's. Dat is wel iets wat we nog met elkaar moeten ontwikkelen, want als je nog geen KPI's hebt, heb je ook nog geen onderwerp waar je over kunt spreken. Maar het lijkt me wel goed om de Limburgse taal op die manier levend te houden, dat je één

keer per jaar met elkaar het gesprek aangaat. Dat zou mijn gedachte zijn, maar ik hoor graag van de Staten, want uiteindelijk gaat u natuurlijk over de agenda en over hoe u graag met ons het gesprek daarover aangaat.

De voorzitter: Dank u. Dan was er, dacht, ik nog een vraag van mevrouw Kuiper, SP.

Mevrouw Kuiper (SP): Dank u wel. Ik was een keer bij een informatiemiddag, en daar werd handelingsverlegenheid bij pedagogische medewerkers aangehaald. Hoe gaan we daarmee om?

De voorzitter: Gedeputeerde.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Voorzitter, mevrouw Kuiper moet mij even helpen. Waar handelings ... Pardon.

Mevrouw Kuiper (SP): Dat zijn mensen die dan dialect moeten gaan praten, maar die zich daar heel ongemakkelijk bij voelen omdat ze gewoon op hun werk dat niet gewend zijn of dat gewoon niet willen op de een of andere manier. Nou zouden ze dat natuurlijk dan gewoon kunnen weigeren, maar er zijn ook drie verschillende manieren waarop dan dialect in de kinderopvang gesproken zou worden. En eentje daarvan is de plenaire, dus in het algemeen, en dan zouden ze wel voor problemen kunnen komen te staan, denk ik zo. Hoe wordt daarmee omgegaan?

De voorzitter: Gedeputeerde. Dank u.

Mevrouw Kuiper (SP): Want ...

De voorzitter: Ja? Dank u.

Mevrouw Kuiper (SP): Wordt het dan heel moeilijk voor mensen om te werken in een kinderopvang omdat ze dan denken dat ze per se dialect moeten gaan praten op een bepaald ... Bij 't Schoolke was dat dat ...

De voorzitter: De vraag is helder, geloof ik.

Mevrouw Kuiper (SP): Ja?

Gedeputeerde Kuntzelaers: Voorzitter, ik begrijp nu waar mevrouw Kuiper naartoe wil, en ik denk dat we dan heel goed moeten kijken naar hoe men het in Friesland heeft georganiseerd, waar je een tweetalige kinderopvang hebt. In, volgens mij, 80% van de kinderopvang in Friesland is die mogelijkheid er. En zoek daar je goede voorbeelden, want ook in Friesland spreekt 50% van de mensen Fries en die andere helft niet. En je wilt natuurlijk niemand weggagen uit het onderwijs. We hebben al mensen genoeg tekort. Dus wat dat betreft zoek je daar naar hoe je hier een goede balans kunt creëren. Dus beter goed gejat dan slecht verzonnen, zou ik zeggen.

De voorzitter: Mevrouw Koopman heeft nog een vraag.

Mevrouw Koopman (VVD): Ik miste volgens mij nog het volgende. Want in 2028 tot 2030 staat die maatschappelijke betrokkenheid genoteerd, of, sorry, dat maatschappelijk draagvlak, en mijn vraag was op welke wijze dat gemeten en aangetoond wordt? Is daar al iets over bekend van hoe je dat wil aanpakken of is dat voor in de latere planning?

De voorzitter: Mijnheer Kuntzelaers.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Dank u wel, voorzitter. Ik denk dat dit uitstekend past in het verhaal van de KPI's, zeg maar dat je met elkaar definieert op welke manier je wil meten wat maatschappelijk draagvlak is, want daar kun je best een breed spectrum van indicatoren op loslaten. En laten we dat in ieder geval met elkaar nog een keer goed bespreken in de complete context van KPI's, en dan in het bijzonder nog een stuk voor de indicatoren op het gebied van draagvlak.

De voorzitter: Dank u wel voor de beantwoording. Dan gaan we in principe naar de tweede termijn. Ik wil even kijken, bij handopsteken, wie er behoefte heeft aan een tweede termijn? Dan is het woord aan mijnheer Van den Beucken in de tweede termijn.

De heer Van den Beucken (LOKAAL-LIMBURG): Hartelijk dank. Ik vond dat zo mooi gezegd van, ze zit even niet op haar plek, mevrouw Jenneskens dat het doorgeven van het dialect een van de grootste geschenken was bij de opvoeding. Ik heb dat ook wel eens tegen mijn ouders gezegd, en mijn eigen drie kinderen hebben dat al een paar keer aangegeven, dus dat geeft nog maar eens weer hoe belangrijk dat is. Ik vind het trouwens ook heel erg leuk hoe niet-Nederlandstaligen of niet-dialectaligen toch sympathie voor dialecten hebben. Ik zie dat bijvoorbeeld bij mevrouw Koopman. Ik vind dat een hele goede. Waar ik nog wel zorgen over heb, en ik deelde dat ook een beetje, is als het gaat om de rechtspraak. Ik vind inderdaad ook wel ... Wij vinden dat het belangrijk is dat iemand in zijn eigen dialect het gevoel kan uiten. Maar we hebben ook een bezoek gebracht bij het Hof van Justitie, en daar heb je dus een aantal verschillende talen. En bij de rechtspraak is het tamelijk nauw hoe een gevoel of hoe iets overgebracht wordt. Ik zie daar ook wel, hoewel ik voorstander ben van zoveel mogelijk Limburgs, gevaren. Dat is even één ding. En dan wil ik toch nog even terugkomen op iets wat wij in de Voorjaarsnota gezegd hebben, en dat ging over kinderopvang, ook één van de centrale thema's. En wij vonden dat het echt niet van deze tijd is dat een GGD de kinderopvang op de vingers tikt vanwege gewoon het simpele feit dat ze dialect spreken. Ik zou denken dat ze zich met de geestelijke en lichamelijke gezondheid van kinderen bezighouden, dus ik vond het een vreemde. We zagen dat in Margraten. Humpie Dumpie heten ze, volgens mij. Wij hadden daar iets over gezegd dat we dat vreemd vonden en dat we volledig achter deze organisatie stonden en ook die koepelorganisatie. De vraag aan de Gedeputeerde is, volgens mij hebben wij toen gevraagd van kan er eens met de GGD gesproken worden over wat daar in hun boezem omgaat om dit soort acties te ondernemen, Is daar een gesprek op gevolgd of komt dat nog mettertijd? En dat was het eigenlijk, wat ons betreft.

De voorzitter: Dank u wel. We gaan meteen door naar de beantwoording van deze tweede termijn. De heer Kuntzelaers.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Dank u wel, voorzitter. Ik denk, ingaande op die laatste vraag gerelateerd aan de GGD, daar is een heel duidelijk antwoord op te geven. Die passen namelijk precies bij die organisaties die betrokken gaan worden bij het uitrollen van het vraagstuk rondom het onderwijs. De GGD is natuurlijk een van die plekken waar je de ouder-kind relatie ook belegd ziet worden. En dat is dus een van die partijen waarmee je het gesprek aangaat van hoe gaan wij met z'n allen nou om met de Limburgse taal, en in dit geval specifiek in de relatie tot de kinderopvang. Dus dat gesprek gaat zeker nog volgen, en ik hoop ook dat het een partner is waarmee je in dit proces ook op een gegeven moment in een positieve context de Limburgse taal richting de kinderopvang zou kunnen brengen. Dus dat is de intentie waarmee wij aan de slag gaan.

De voorzitter: Dank u wel voor de beantwoording. Dan zijn we ook aan het einde gekomen van de tweede termijn. Ik heb een aantal toezeggingen genoteerd die ik even zal voorlezen. **Gedeputeerde Kuntzelaers zegt toe nader onderzoek te doen naar de kansen en bedreigingen op het gebied van taal binnen de Euregionale grenzen, en naar aanleiding daarvan de voorliggende aanpak te bespreken met grensgemeenten en te kunnen komen tot een deels gezamenlijke aanpak. De termijn is wellicht ook even afhankelijk van de Statencommissie in Q2, Q3.**

Gedeputeerde Kuntzelaers: En ik vind aan het woord onderzoek wel een zwaarte geven van dit geheel waar ...

De voorzitter: Verkenning?

Gedeputeerde Kuntzelaers: Een analyse lijkt me meer dan voldoende, want ik denk niet dat we de diepte zo ver in hoeven om hier tot een punt te komen, en die zou ik graag delen met het Staotecomité.

De voorzitter: In Q2?

Gedeputeerde Kuntzelaers: Q2, als het Staotecomité dan al bestaat, dan wel, dus dan lijkt me dat prima,

De voorzitter: Prima, Q2, Q3. **Gedeputeerde Kuntzelaers zegt vervolgens toe in de aankomende vergadering van het Staotecomité Limburgs nader te rapporteren over de wijze waarop belangrijke actoren, zoals bijvoorbeeld de kinderopvang en het onderwijsveld, worden betrokken bij de uitvoering van voorliggende plannen. En de termijn is dan zeg maar soortgelijk aan wat we net besproken hebben in de termijn.**

Gedeputeerde Kuntzelaers: Op het moment dat dat op de agenda komt bij het Staotecomité, wordt dat het moment. Daar is een exacte datum niet voor te noemen, maar dat dit onderwerp geagendeerd zal worden, dat staat vast, en of dat Q2 of Q3 wordt, dat weet ik niet.

De voorzitter: En tot slot, **Gedeputeerde Kuntzelaers zegt toe jaarlijks een rapportage omtrent de Limburgse taal naar de Staten te doen toekomen, en de nadere invulling van deze vorm wordt nader bepaald in datzelfde Staotecomité.** Met dank aan de Griffie. Daarmee heb ik de vraag aan u als commissie voorliggen of u het Statenvoorstel behandelrijp vindt? Ik zie geen handen die dat niet vinden.

En vervolgens is dan natuurlijk de vraag of het voorstel als hamerstuk, dan wel bespreekstuk, doorgeleid zal gaan worden naar de PS-vergadering van 13 december, en ik kan me voorstellen dat u het gewoon als hamerstuk door wilt leiden? Nee, dat had ik al gedacht. Daarmee wordt het een bespreekstuk voor de commissie. En zijn er wel mensen die het wel als hamerstuk door willen leiden, even voor de insprektijden? Iedereen wil dat doorleiden als bespreekstuk. Dank u wel. Daarmee hebben we dit agendapunt afgehandeld en kom ik even tot een ordevoorstel voordat we vijf minuten schorsen. We hebben nog twee Statensonderende stukken op de agenda staan. Ik zie dat we qua agenda behoorlijk ingelopen zijn, en mijn voorstel zou zijn om de Statensonderende stukken gewoon af te handelen vanavond. Mocht daar heel anders over gedacht worden binnen de commissie, dan hoor ik dat nu graag. Sabine.

Mevrouw Koopman (VVD): Namens onze woordvoerder voor het laatste punt, die gaf aan het zou wat hem betreft ook via een schriftelijke ronde kunnen.

De voorzitter: Dat is weer een heel ander voorstel. Daar zie ik persoonlijk niet zoveel heil in, maar ik wil dat natuurlijk graag bij de commissie laten. Wie wil daar even op reageren? Mevrouw Absil.

Mevrouw Absil (CDA): Schriftelijk is voor ons absoluut niet aan de orde als wij dat vandaag niet meer zouden halen, want ik kan niet helemaal inschatten hoelang de dorps- en wijkgerichte aanpak nog gaat duren. Wij willen wel juist heel graag de aandacht geven aan vermindering in regeldruk. Ik hoor graag ook wat de consequenties zouden zijn als we het naar 17 januari verdagen? Want dat is volgens mij de eerst mogelijke datum, want ik ...

De voorzitter: Dat hebben wij inmiddels ook gesondeerd bij de verantwoordelijke Gedeputeerden en die geven aan dat het op zijn minst onwenselijk is om het door te schuiven. Dus wat mij betreft, en als ik de stemming hier even sondeer, gaan we die twee stukken gewoon behandelen. We beginnen na de schorsing met het eerste sonderende stuk. En mocht het helemaal uit de hand lopen, dan kunnen we dan alsnog een ordevoorstel doen, maar vooralsnog laten we het op de agenda staan. Daarmee schors ik de vergadering voor vijf minuten.

T9610 Gedeputeerde Kuntzelaers zegt toe in de aankomende vergaderingen van het staatscomité Limburgse Taal nader te rapporteren over de wijze waarop belangrijke actoren zoals bijvoorbeeld de kinderopvang en het onderwijsveld worden betrokken bij de uitvoering van voorliggende plannen. Deze toezegging voorzien naar aanleiding van een nadere bespreking in het staatscomité af te doen in Q3 2025.

T9611 Gedeputeerde Kuntzelaers zegt toe een nadere analyse te doen naar de kansen en bedreigingen op het gebied van Limburgse Taal in de euregio en naar aanleiding hiervan de voorliggende Limburgse aanpak te bespreken met grensgemeenten. Deze toezegging voorzien na nadere bespreking in het staatscomité af te doen in Q2 2025.

T9612 Gedeputeerde Kuntzelaers zegt toe een jaarlijkse rapportage omtrent Limburgse Taal naar Provinciale Staten te doen toekomen. De invulling van deze rapportage wordt nader in het

staatscomité bepaald. Deze toezegging voorzien bij de eerste voortgangsrapportage (Q42025) af te doen opdat dit een structureel karakter krijgt.

De commissiegriffier,

De voorzitter,

Weesepeel

Nijenhuis